БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

36-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

...ПСС-эй Буряадай обкомой, Улаан-Үдын горкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Советэй орган

№ 298 (10052) | 1962 оной декабриин 20, четверг | Сэн 2 мүнгэн

НЭГЭ НЮТАГАЙ ЮРЫН АЖАЛША ХҮНҮҮД ТУХАЙ

...ай ЦК-гай ...нумэй ...

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленум дээрэ нүхэр Н. С. Хрущев элидхэл хэхэдээ, хүдөө ажахын про...нуудые үшөө ехээр абадаг ...о асуудалда анхаралаа хан...han байна. Мүн КПСС-эй об...й haяхан үнгэрhэн пленум ...ажал саашадань хүгжөөхэ та...малшадай урда шэнэ зорил...удые табяа.

...э зорилгонуудые бэелүүлхэ ...тэ жиирэй хүнүүд—хони..., haалишад, гахайшад болон ...ажахын бусад хүдэлмэри...эд гол үүргэ дүүргэхэ бай...нь элитэ. Тэдэнэр аймаг, ...блика дотороо суурхуулаа, ...уулаашьегүй аад, даahан ...даа үнэн зүрхэнhөө ханда...ажаглагдахаар бэшэ баатар...а гаргажа ябадаг. Сэлэнгын ...гай «Коммунизм» колхозой ...хэдэн хүнүүд тухай уншаг...аа хөөрэжэ үгэхэмнай.

...э жэлдэ колхозой hайрхаха...юумэнь хомор. Үбhэ тэжээл, ...талхан яhала ехээр хуряаг...ьe, мал ажалай ашаг шэмэ ...аар ...эндэхид гээгдэжэ яба... Тиимэhээ энэ гээгдэлhээ түр...р гаража, шэнэ амжалтануу...түйлахын тула колхозой мал...ажахы доторхи арга боломжо...а дахин дахин элирүүлнэ, ...уялгануудые ябана.

МАГТААЛТА hААЛИШАД, ТУГАЛШАД

Колхозой haалишадай списогые хоёрдохи гүүртын haалишан Цыремпил Дабаева толгойлжо ябана. Эгээл түрүүн энэмнай ямар хүн ааб гэжэ hонирхое. Цыремпил Дабаева залуу эхэнэр бэшэ даа. Табяад гарамгай наhатай, колхозой эгээн үнинэй haалишадай нэгэн юм. Тиигэбэшье мүнөө хүл хүнгэн, сэдьхэл зүрхөөрөө залуу.

Гушаад гаран жэлэй саана колхозой байгуулагдаhанhаа хойшо тэрэнэй хээгүй ажалынь хомор байха. Таряа хадаашье, хони хайшалаашье, модо бэлэдхэээшье, мал адуулаашье. Хүтэлбэрилэгшэдэй ошо гэhэн тээшэнь лэ үгэ хүүргүй ошоод лэ, хэ гэhэн ажалыень hайнаар хээд лэ ябадаг.

Эхэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ Цыремпил Дабаевнагай гэртэ гашуудал тохёолдоо бэлэй. Тэрэнэй нүхэрынь сэрэг дайнда баатараар хабаадажа наhа бараа. Ганса басагаяа хүл дээрэнь бодхоожо, хадамда үгөөд, сүлөөтэй сагтаа ашанараа hамааргаhаар байтарнь, он жэлнүүд хиидэжэ, Цыремпил хүгшэнэй үhэн соо сагаан утаhанууд харагдажа эхилээ бэлэй. Цыремпил Дабаевна hүүлэй арбаад жэлдэ мал ажалда, гол түлэб haалишанаар хүдэлнэ. Тиимэhээ энэ мэргэжэлээ hайса шудалжа, баян дүй дүршэлтэй болоhониинь гайхалгүй ха юм.

Түрүү haалишан hү haaxa жэлэйнгээ түсэб haяхан дүүргээ: арба нэгэ hарын дүнгөөр үнеэн бүриhөө 1700 литр hү haaгаа.

Мүн лэ наhаараа дүтэ болохо Очир Дабаева Цыремпил Дабаевнатай хамта хүдэлдэг. Энэ эхэнэрэй намтар Цыремпилэйхитэй адлишуу, хээгүй юумэниинь гэжэ үгы. Мүнөө тугалнуудые харууhална.

Колхозой зоотехник Дамба-Дугар Банзаров Очир Дабаеватай уулзахадаа:

—Эрхим тугалшамнай,—гэжэ хэлээ бэлэй.

Тугалшан О. Дабаева.

Хонишон Ц. Раднаев.

Энэ тугалшантай хамта үшөө хэдэн хүн ажаллана. Харууhалжа байhан тугалнуудынь тарган тобирнууд. Байра соонь hаруул, сэбэр, дулаан.

—Ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэлсэхын тула хүсэ шадалаа хүсэд бүрин элсүүлхэ ёhотойбди,—гэжэ Очир Дабаева хөөрэнэ.—Жэгтэй hайхан үе сагта ажаhуунабди. Түрэл оромнай дорюун алхамаар коммунизм тээшэ алхална. Иимэ үе сагта ажаhуухада, ажаллахада урматай даа.

Һаалишан Ц. Дабаева.

ҮБГЭН ХОНИШОНОЙ ҮҮСХЭЛ

Хонин ажал колхозой гол hалбари юм. Гэбэшье энэ шухала hалбариhаа ашаг шэмэ үшөөл багаар абтана. Хонин ажалые hайжаруулха зорилгоор хонишодой оньhожоруулагдаhан бригаданууд республика доторнай эмхидхэгдээд, hайн дүн харуулжа байhаниинь элитэ.

Тиимэhээ «Коммунизм» колхозшье иимэ 4 бригада энэ жэлдэ эмхидхэhэн юм. Хонишодой нэгэ бригадые толгойлогшоор залуу коммунист Ринчин Намсараев томилогдоhон байна.

Ухаа толгой гэжэ нютагта байдаг энэ бригада 1300 хони харууhална. Хоёр бүлэг болгожо таhалагдаhан hүрэг хонидой нэгыень Банзаракца Самбаевайхи, нүгөөдыень—Дашицырен Нимаевайхи даадаг. Эдэнэр барандаа залуу, шударгы бэрхэ хүнүүд. Саашадаа амжалта түйлахань лабтай. Шэнэ, ута гэгшын хотон соо хонидынь байдаг. Дундахи таhалгадань хурьгад байлгагдаха юм. Харин мүнөө тэндэнь хооhон. Хонин ажалай айхабтар харюусалгатай үе—хурьгадай олоороо абтаха үе дүтэлжэ байна. Энээндэ hайнаар бэлдэхэ шухала.

— Хорёо сооxи үбhэ тэжээлымнай харагты даа. Урдань иимэ элбэг үбhэ, hолоомо, зелёнко байгаагүй юм. Үшөө тэры аяар зүүгээр жэрылдээшэ hүринүүд ... мүн лэ манай. Энэ зундаа манда үгтэhэн 90 га сабшалангhаа 1900 центнер hайн шанартай үбhэ хуряагаа hэмди, — гэжэ Ринчин Намсараевай хэлэхэдэ, Банзаракца Самбаев иигэжэ нэмэнэ:

—Хониднай шадал hайнтай. Яhала садатараа эдеэлнэ гээшэ. Талха таряанай зүйл, минеральна тэжээл гэхэ мэтэ элбэгээр үгтэнэ. Тарган хонид тобир хурьгадые түрэдэг ха юм.

Энэ бригадынхид хонин бүриhөө хурьга абахын, hайн шанартай, ехэ ноohо хайшалхын тула эртээнhээ оролдожо байна. Эдэнэй амжалта түйлаха байhандань найдамаар.

Залуу хонишод тухай хөөрөөд, Цыремпил Раднаев тушаа дурданагүй гаража яашье болохогүй. Хэрбээ haалишад соогоо Цыремпил Дабаева ахалжа ябаа haa, хонишод сооhоо Цыремпил Раднаев эрхимлэнэ. Хоёр жэлhээ дала хүрэхэеэ ябаhан энэ үбгэн залуугайхидаал хүнгэн сарюун.

Үни хада пенсидэ гараха ёhотой болобошье, мүнөө hамгантаяа, басагантаяа сүг энэ жэлэй 600 хурьга харууhалжа байна.

—Хүн түрэлтэнэй хүсэл найдал—коммунизмын үдэр бүри дүтэлжэ байhан гайхамшаг үедэ ажал хэнгүй, коммунизм байгуулгада хубитаяа оруулангүй яажа hуухаб,—гэжэ Цыремпил үбгэн хөөрэдэг.

«Коммунизм» колхозой хэдэхэн хүнүүд тухай эндэ хөөрэбэбди. Урагшаа hанаатай, уран гартай хүнүүд олон даа. Тэдэнэр барандаа КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдээр зоригжон, Эхэ орондоо хүдөө ажахын продуктнуудые элбэг ехээр үгэхын тула шэнэ амжалтанууд тээшэ зориг түгэсөөр алхалнад!

А. Бадаев.

Адуумнай хаана гээшэб?

...н hүрэгөө ажахын нэ...баялиг болгохо үүсхэл ...газетын хуудаhан дээрэ ...доhониинь тон hай...й.

...ша, малша арад зон, ...үгшэд ехэл зүб табиг... асуудал гээшэ гэжэ ...а байна. Парти, пра...вынгаа табиhан зо...заагагүй дүүргэжэ, саа...эрхим шанартай, илан...мда сэнтэй мяха элбэ...аха хэрэгтэмнай адуу ...лгэ ехэхэн удха ша...байха, туhа нэмэришье ...ь дамжаггүй.

...мүнөө, хүдөө ажахын ...нуудые, малай мяха ...абадаг болохын тү...сэлэй үргэдэжэ байhан ...уу үсхэбэрилгэдэ эр...онсо анхарал табихаар ...инь бүгэдэндэ ойлго...үн колхоз, совхозууд...ньhото машинануудай ...олошороо haaнь, хү...агуудаар зарим ушар... эрдэни юугээршье ...гүй хэрэгтэй, айхабтар ...унаа болоно. Илан...гэн ажалда мориной ...ды ехэ хүдэлмэри хэ...шэб!

...эшье колхоз, совхо...хүтэлбэрилэгшэд, мэр... энэ шухала асууда...сэдэггүйнь ехэл гай... Жэшээнь, манай Хо...магай Хэжэнгын сов...бадахи фермэ зуугаад ...аад, алажа эдихэ бо..., адуун тухайгаа хөө... Адуумнай хаана ...эб, асаруулха, бари...ха гэлсэхэ, хэрэгсэлэйнгээ дүүрэхэдэ—адуун тушаагаа дурдахаяашье болишодог. Теэд эдэмнай зэрлиг амитад бэшэ ха юм. Тэдэниие оролдосотойгоор харууhалха, зүбөөр адуулха, hайнаар үсхэбэрилхэ хэрэгтэй бшуу.

—Хэды адуутайбта, гүүдынь хэдыб? Даагад хэды болооб,—гэжэ асуугаа haa, энээндэ хүсэд харюусаха хүн үсөөн байха даа. Харин гансал адуушан таамаглаха юм бэзэ.

Зунай саг болоходо, адуу байлгаха газараа оложо ядаха ушар гарадаг. Нэгэ совхозой зэргэлжэ hууhан фермэнүүд аад, нэгэниинь нэгэнэйнгээ адуу харшалха, адуушаншье тэдэнээ талха таряанhaa холо абаашаад байлгаха дурагүй: «Адуумни байнагүй, гансааран хүшэхүрэнэгүйб» гээд адуугаа алдаха, орхижорхихо. Тиихэдэнь хэншье хэрэглэхэгүй. Тэдэнь ээзэгүй хэдэн сүүдхээр зайжа, арба-хорёороо ябаhаар, тала дайдын сабшалан гэшхэхэ гү, али таряанай hорьмой түүhээр бии болодог. Энээнэй түлөө хэншье харюусадаггүй. Иимэрхүү харюусалгагүй ябадал дээрэhээ гүүдынь hубайрдаг, түл үсөөн абтадаг, унага олоороо хаядаг байна.

Энэ фермэтэй анхан хамта байhан зургаадахи фермэ зэргэлэн оршодог юм. Эдэ хоёр багахан фермэнүүд оройдоо 200 хүрэхэгүй адуутай хадаа, зунай сагта хамталаад, адуунай ябаха, бэлшэхэдэ ехэ таарамжатай зохид хада уулатай Хасуурта, Ухаанда, Ехэ горхон гэхэ мэтын газарта адуулдаг haaнь, адуун hүрэгэй hайн байхань лабтай.

Үбэлэй сагта түрэхэ гүүдтээ, унага, даагадтаа үбhэ хоол эдюулжэ байбалнь, адуунай гарза хоролтогүй байхань лабтай.

Ц. Токтохоев,
хүдөө бэшэгшэ.

Гушаад жэл мал ажал дээрэ

Совет орондоо суурхаhан солото украин эхэнэр Н. Г. Заглада шэнгеэр өөрынгөө бүхы хүсэ шадалые гамнан хайрлангүй, 20—30 жэлэй туршада хамтын ажалда хүдэлhэн юрын ажалша, малша эхэнэрнүүд манай Захааминай аймагай «Байкал» колхоздошье яhала олон.

Эгээн түрүүн нютагтаа хүндэтэй малша нэгэ эхэнэр тухай хэдэн үгөөр хөөрөөд үгэе.

Долгор Жалсараева 29 жэл үлүүтэй саг соо малшанаар ажаллажа байна. Баян дүй дүршэлтэй болоhон энэ эхэнэр колхоз соогоо түрүү малшан гэжэ суурхаhаар үнинэй. Нүхэр Жалсараева энэ үе соо hайн hайхан сэдьхэлээрээ ажаллажа, колхоздоо, нютагайнгаа зондо нилээд ехэ аша туhатай хүдэлмэри хээ, хамтын баялигые арьбадхалсаа. Долгор хүгшэн мүнөө жэлдэ 120 толгой эмэ хашарагуудые даажа абаад, мүнөө үбэлдөө, ерэхэ зунай ногоон дээрэ оролдосотой hайнаар харууhалжа таргалуулха, томо тобир гунжад болгожо, haалишадта тушааха зорилготой. Эдэ даажа абаhан малаа нэгэшье толгойн гарза хоролтогүйгөөр, тобир тарган ондо оруулхаар ажаллана.

— Үбэлэй хүйтэнhөө айлтагүй, малаймнай байра дулаан, hайн. Малнууднай тобир тарган, мүн үбhэ тэжээлээршье элбэгбди,—гэжэ Долгор Жалсараева хөөрэнэ.

Хоёрдохинь хэн бэ гэхэдэ, 55 наhатай болоhон, мал ажал дээрэ 32 жэл соо таhалгаряагүй хүдэлhэн Намжил Педнокова болоно.

Тиигэбэшье энэ хүгшэн элүүр сарюун, хүнгэн солбон зандаа.

—Пенсидэ гаратараа малаал хаража ябахамни, миин hууха аргамнигүй,—гэжэ хэлэдэг.

Мүнөө 120 толгой эрэ hарлаг мал хаража байна. Тэдэ малаа холын hарьдагай боорёор байлгажа зуhадаг, үбэлжэдэг юм. Һүүлэй 8 жэл соо hарлаг малнуудые хаража байхадаа, жэл бүхэндэ тэдэнээ тобир тарган болгожо гүрэндэ тушаадаг.

Я. Шойдорова.

РСФСР-эй Верховно Советэй сесси

МОСКВА, декабриин 19. (ТАСС). Мүнөөдэр үглөөнэй 10 часта Кремлиин Ехэ ордон соо РСФСР-эй табадахи зарлалай Верховно Советэй долоодохи сесси хүдэлмэреэ эхилбэ. СССР-эй байгуулагдаhаар 40 жэлэй ойн гүйсэхын урда тээхи гайхамшагта үдэрнүүдтэ энэ сесси нээгдэбэ. Россин Федерациин арадуудай этигэмжэтэд үнгэрhэн жэл соо хэhэн юумэнэйнгээ дүн гаргахаяа, долоон жэлэй табадахи жэлэй — ерэхэ жэлэйнгээ түсэбүүдые зүбшэн хэлсэхэеэ Кремль соо уулзабад. КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленум манай ороной экономикын саашанхи хүгжэлтын шэнэ арга боломжонуудые арадай урда нээжэ үгөө. Депутадууд хадаа тэдэниинень ажабайдалдаа түргөөр бэелүүлхэ тодорхой замуудые хараалха ёhотой байна.

Үглөөнэй 10 час. **Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, Ф. Р. Козлов, А. Н. Косыгин, А. И. Микоян, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Н. М. Шверник, В. В. Гришин, Л. Н. Ефремов** гэгшэдэй КПСС-эй ЦК-гай РСФСР-тэхи бюрогой гэшүүдэй, Верховно Советэй Президиумэй гэшүүдэй болон республикын правительствын гэшүүдэй ложонуудта гаража ерэхэдэнь, депутадууд, айлшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаба.

РСФСР-эй Верховно Советэй түрүүлэгшэ **В. И. Прохоров** сесси нээбэ. Сессиин үзэмжэдэ иимэ асуудалнууд табигдана:

— РСФСР-эй арадай ажахын хүгжэлтын 1963 оной гүрэнэй түсэб тухай;

— 1963 оной гүрэнэй бюджет ба РСФСР-эй 1961 оной гүрэнэй бюджедэй гүйсэдхэл тухай;

— РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй Указуудые баталалга.

Сессиин хэлсэхэ зүйлнүүд нэгэн дуугаар баталагдаба.

РСФСР-эй Министрнүүдэй Советэй Түрүүлэгшын орлогшо, РСФСР-эй Госпланай түрүүлэгшэ депутат **К. М. Герасимовта элидхэлэй үгэ үгтэбэ.**

ХҮДӨӨГЭЙ ПОЧТАЛЬОН

Совет оронойжнай, манай Буряад республикыншье хүдөө hуурин, тосхон бүхэн элдэб янзын газетэ, журнал олоор захидаг, хаа хаанаhаа бэшэг тамга, телеграмма, посылка абажа байдаг болонхой. Энээнтэй хамта хүдөөгэй почтальоной үүргэ улам дээшэлжэ, хэрэг хүдэлмэринь хүндэтэйшье, харюусалгатайшье болонхой.

Почтын албанда удаан хүдэлжэ, баян дүй дүршэлтэй болоhон, хамагта халуунаар хүлеэгдэдэг хүдөөгэй почтальонууд республика доторнай яhала олон. Жэшээлхэдэ, Хориин аймагтахи Аалан тосхоной бэшэг зөөгшэ Рэгзэн Цырендоржиев өөрынгөө уялгада тон ханалгатайгаар хандадаг, хэлхеэ холбооной таhагай зүгhөө даалгабаринуудые хододоо урилшалан үлүүлэн дүүргэдэг юм. Тодорхойлбол, мүнөө нүхэр Цырендоржиев хэблэлдэ шэнэ жэлэй захил нютагайнгаа айлнуудта бүгэдэндэнь хүүлээ. Тэндэхи багахан тосхондо г[illegible]а «Буряад үнэн» газет[illegible]89 [illegible]hэгээр тараагаа. Нэгэшье номер газетэ уншагшадань хүргэнгүй орхидоггүй, гүрэнэй тэдхэмжэ абагшадта мүнгыень гэртэнь оруулжа барюулдаг жэшээтэй, шадаал haa, хүн зоной хэрэглэмжые түгэс хангахые оролдодог энэ түрүү почтальондоо Хориин аймагай хэлхеэ холбооной конторо коммунис ажалай ударник гэжэ хүндэтэ нэрэ зэргэ олгоо. Гутай, Нарин-Заган (Бэшүүр) тосхонуудта жэл бүри хэблэл тараалга эмхитэйгээр ябуулдаг үбгэжөөл Сандак Цыбиковые, хорёод жэлдэ Яруунын «Дружба» колхозой хоёрдохи бригадын почтальон ябаhан олон хүүгэдэй эхэ Цырендулма Санданова гай ба бусад нүхэдэй жэшээтэ ажалыень мүн лэ магтамаар.

Гэхэ зуура, хүдөөгэй хэлхеэ холбоошод хаа хаанагүй ажалшадай эрилтые hайнаар хангана гэхын аргагүй. Колхоз, совхозуудай почтын зүгhөө мууса хандадаг ушар олон үзэгдэнэ.

— Бидэнэр Шэлэ гэжэ томодхогдоhон гүүртын haалишад haаляа дээшэлүүлхын тула яhала оролдодогбди, коммунис ажалай коллективэй нэрэ зэргын түлөө тэмсэнэбди. Теэд haahан hүеэ үдэр бүри автомашинаар эльгээжэ байдаг мүртөө, эндэхи хорёод үрхэтэ айл захиhан газетэ, хүлеэhэн бэшэгээ холо бэшэ газарга байhан фермын түбhөө олохон хоногоор хожомдожо абадагнай гомдолтой агша. Манай фермэдэхи почтальон нүхэр Дашинимаевагай гүүртэдэ ажалладаг зониие хайхардаггүйнь гайхалтай бэшэ. Тэрэмнай хаяа хадхажа hууhан хүршэ айлнуудайнгаа почтые гэртээ хэдэн хоногоор хэбтүүлжэрхихэдээ убайлдаггүй юм, — гэжэ Нарhатын совхозой хоёрдохи фермын haалишад Яруунаhаа мэдээсэнэ.

Хүдөөдэ ажаhуудаг уншагшадта захиhан газетэ, журнал саг доронь хүргэхэгүй, бэшэшье корреспонденциие хожомдуулха, үнгэрхэдөө, ээзэндэнь олгожо үгэхэгүй ябадал юунhээ шалтагаалнаб гэхэдэ, нютагай хэлхеэ холбооной начальнигууд хүдөө тосхондо хүдэлдэг почтальонуудайнгаа ажал хүдэлмэриие хинанагүй, зүндэнь орхижорхижо, тэдэнэрэйнгээ уялгадаа наряар хандахыень, шанга эрилтэ хэдэггүй байна. Хоёрдохёор, колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэд фермэ, бригадынгаа зарим hуурин газарнуудые почто зөөгшөөр өөhэдынгөө зүгhөө хангаха ёhотой аад, тусхайта хүнүүдые томилдоггүй, али hайлдаа haa, ямар нэгэн хүндэ почто абаха, тараахыень найдаhан нэрэ зүүгээд, холо дүтымнай үхэршэд, хонишод газетэ, журналаа, захяа бэшэгээ саг соогоо абана, эльгээнэ гү гэжэ hанаагаа зободоггүй зантай.

Хэнэй гараар hү, мяхан, үндэгэ, ноohон, ороohо[illegible]танаб, нэн түрүүндэ тэдэнэйл гэр hуудалайнь байдал hайжаруулагдаха, соёл сурталайнь эрилтэ харюулагдаха ёhотой бшуу. Тиимэhээ хүдөөгэй ажалшадта хэблэлэй шэнэ hонинние саг дары хүргэжэ, мүн хэлхеэ холбооной бусадшье аша туhаламжа үзүүлжэ байха зорилгын мүнөө болотор хүсэд бэелүүлэгдэдэгүй ябадалда эсэс табиха саг тулаа.

Хүдөө тосхон, полевой стан, гүүртэ бүхэндэ ажаhуудаг зондо зорюулагдаhан почтые заахашье haатуулангүй, хүсэд түргэнөөр хүргэдэг болохын тула зохисотой хэмжээ абахыень нютагай партийна организацинуудhаа, хэлхеэ холбооной эмхи зургаануудhаа, ажахын хүтэлбэрилэгшэдhөө шанга эрилтэ табигдана. Илангаяа мүнөө, шэнэ жэлдэ хэблэл захилгын түгэсэхэ үеын дүтэлжэ байхада, энэ асуудалые дары түргэн шиидхэжэ, бүхы уншагшадта таарамжатай зохид байдал олгохо, газетэ, журналнуудые арад зоной дунда шадаал haa, олоор тарааха гээшэ шухала зорилго болоно.

Олоной эрилтые хэр зэргээр хангаhаб гэжэ почтальоной ажалые сэгнэхэ шухала. Уялгадаа, хамтын хэрэгэй түлөө үнэнхэ зүрхэнhөө hанаагаа зободог, нарин нягта, шударгы нүхэдые почтальоноор табиха хэрэгтэй. Тиихэтэй хамта тэдэнэрэй хүдэлмэриие үргэдхэхэ, хүнгэдхэхэ тушаа хэлхеэ холбооной, ажахын хүтэлбэрилэгшэдэй зүгhөө тодорхой хэмжээнүүдые: хэрэгтэй унаа үгэхэ, зохисотой гэр байра олгохо, hайн дураараа почто тараагшадай тоо олошоруулха гэхэ мэтэ ябуулгануудые хараалха ёhотой.

Һаяхан үнгэрhэн СССР-эй Верховно Советэй хоёрдохи сессиин баталан абаhан 1963 оной арадай ажахын шэнэ түсэб, мүнгэн hангай бюджет хадаа түрэл парти, правительствымнай хүн зоной ажана байдалые улам hайжаруулхын хойнооо эрид шууд оролдожо байдагыень үшөө дахин гэршэлнэ. Хамаг юумэ—хүнэй туhада, бүхы юумэ—бүгэдын ашада гэhэн уялга лозунг доро ажалшадай али болохо эрилтэ хангаха уялгатай хүдэлмэрилэгшэд, тэрэ тоодо хүдөөгэй почтальонууд жэшээтэ hайнаар хүдэлэг лэ!

1000 ТОННО ШЭБХЭ ГАРГАГДАА

Һү haалиин фермын газаагуур обоологдоhон шэбхэ хохирой хажууда хойноо арзагар шүдэнүүдтэй, зузаан түмэрөөр хэhэн удхуур шоролзуулhан «Беларусь» трактор эрьелдээд зогсошоно. Тээ саанань хоорботой хоёр тэргэ хойноо шагтагалhан үшөө нэгэ «Беларусь» баhал хүндэлдөөд байшаба. Хойноо удхууртай тракторай кабина сооhоо дунда зэргын бэетэй хүн бултайгаад, нүхэдтөө хандан:

— Зай, хүбүүд, үдын сайлалган болотор үшөө нэгэ эрьсэжэрхиебди. Түргэхэн ашажархия. Тиигээд абаашажа буулгаад, шамдуухан эрьеэд ерээрэйгты.

— Үрдихэбди даа, Иннокентий Николаевич. Түргэхэнөөр ашахаяал мэдээрэйгты,—гэжэ тэргэнүүдые шагтагалhан «Беларусь» тракторай жолоодогшо Иван Андреев найдамтайгаар харюусана.

—Зай, зай, ашахал гүбди даа,—гэжэ кукурузашанай звеное даагша Иннокентий Дампилов энеэбхилээд, мотооройнгоо абяа шангадхажа, удхуураа обоотой наг шэбхэ, шабаала руу залажа захалба.

Гэдэргээ сухарин татаад, дүүрэн дүүрэнээр удхуулжа, хоорбо руу наг шэбхэ дээрэ дээрэhээнь адхажал адхажал байна. Наг шэбхэеэ ашалсажа, буулгажа байhан хоёр залуухан хүбүүд: Игорь Москвитин, Николай Шешурев гэгшэд дээрэ гарашанхай, удхуурhаа унажа байhан шабааhа шэбхые үрдижэ ядажа байгаад тараана, тэгшэлнэ, нягтаруулна.

Нэгэ хэды сагай үнгэрөөд байхада, тэргэнүүдэйнгээ хоорбо соо обойтор наг шэбхэ тээлгэhэн «Беларусь» трактор байраhаа хүдэлжэ, зүүн хойшоо тооhо бурьюулан ошоо hэн.

—Зай, мүнөө жэл урдаа ямар зорилго табяад ажаллажа байhаарнай hонирхоно гүт?—гэжэ энеэбхилhээр, Иннокентий Николаевич Дампилов «Беларусь» тракторайнгаа кабина сооhоо гаража ерэбэ. — Гектарай 450—500 центнерhээ бага бэшэ буурсагтай ногоон эшэ набша хуряаха зорилготойбди.

Яагаад иимэ ургаса хуряаха гэжэ байhан тухайнь нүхэр Дампиловhаа асуухада, тобшохоноор аад, тодорхойгоор харюусаба: «Манай звеногой гэшүүд, нэн түрүүндэ, ерэхэ жэлэйнгээ тарилгые бэлэдхэл hайнтайгаар угтаха зорилготой. Энээнэй тулада кукурузын газар дээрэ эртээнhээ наг шэбхэ гаргагдажа байна».

Мүнөө жэл звеногойхид гектар бүридэ 25 тонно хүрэтэр наг шэбхэ гаргахань. Мүнөө 150 гектарай талмай дээрэ хамта 1000 гаран тонно наг шэбхэ гаргагдаад, энэ хүдэлмэри бүри түргэдхэгдэжэ байна. Мүн үнэhэн, шубуунай аргал суглуулагдана. Мүн поли суперфосфадаар үтэгжүүлэгдэхэ юм.

Нёдондонойхидол адляар бүхы полинь «СКГ-6» сеялкээр, заатагүй квадратно-гнездовой аргаар таригдаха, зундаа кукурузын эшэнүүдэй ургажа байха үедэ хоёр-гурба дахин зурууд хоорондын элдүүрилгэ хэгдэхэ. Һайнаар, түргэнөөр ургахынь тулада кукурузынгаа үрэhые томо жэжээрнь илгаад, норгожо дэбтээгээд, hайса шанаржуулаад тариха юм.

— Урдаа горитойхон зорилго табяад, иимээр лэ ажаллажа байналди даа,—гэжэ республикын суута кукурузашан Николай Иннокентьевич Дампиловай хүбүүн, кукурузашадай звеное даагша Иннокентий мэдүүлнэ.

Хяагтын аймагай «Родина» колхозой нэгэдэхи комплексно бригадын кукурузашан Иннокентий Николаевич Дампилов ерэхэ жэлэйнгээ тарилгада иигэжэ бэлэдхэнэ.

В. Жигжитов,
«Ленинэй туг» газетын хүдэлмэрилэгшэ.

МЕХАНИЗАТОРАЙ hУРАЛСАЛ

Коммунизмын шэнэ кадрнуудые хүмүүжүүлэн бэлэдхэжэ байгаа Хоца Намсараевай нэрэмжэтэ Хэжэнгын 11 жэлэн дунда hургуулиин шифер хушалтатай хоёр дабхар үндэр сагаан байшангые холоhоо харахат. Энэ hургуулиин дэргэдэ 1945 онhоо эхилжэ хүдөөгэй залуушуулай үдэшын hургуули нээгдэhэн байгаа. Теэд энэ 17 жэлэй туршада хэдэн олон залуушуул 7 жэлэй болон дунда hургуулитайнууд боложо гарааб. Тэдэнэрэй зариманиинь дээдэ hургуули дүүргэжэ, колхоз, совхозуудта хүдөө ажахын мэргэжэлтэд боложо гараhан.

Гансахан 1961—1962 онуудай hуралсалай жэлдэ 11-дэхи классые эрхим hайнаар дүүргэжэ гарагшад Москвагай, Ленинградай, Улаан-Үдын багшанарай ба хүдөө ажахын институтта hуража байнхай. Мүнөө 1962—1963 оной hуралсалай жэлэй эхиндэ 5—11-дэхи классуудта хамта 90 гаран залуушуул сугларжа, hуралсалай жэлые эхилhэн байна. Эдэнэй ехэнхидынь совхозой механизаторнууд, малшад болон хүдэлмэришэд юм. hураха ёhотой хүнүүдэй список тус hургуулиин директор В. А. Михеевэй үүсхэлээр список тон hайнаар абтаhан байна. Тиихэдэ үдэшын hургуулида зааха дээдэ эрдэмтэд, дүй дүршэлтэй багшанар олдонхой байгаа. Тэдэнэй дунда дүршэл ехэтэй багшанар Ц. Сономов, М. Б. Цыбиков ба бусад хэшээлнүүдээ эрхим hайнаар үнгэргэнэ. Мүнөө эндэ механизаторай мэргэжэл дээшэлүүлхэ талаар хэшээл эмхидхэгдэбэ. Эндэ hурагшад агротехникын үндэhэ hууринуудые, тракторна ажал хүдэлмэриин эмхидхэл болон технологиие, техническэ харууhалгые, заhабарилгын хэрэгүүдые шудалха юм. hуралсалай жэлэй hүүлдэ тракторай, комбайнай болон машинын мэргэжэлые шудалhан 40 шахуу хүнүүд бэлэдхэгдэжэ гараха байна. Гэхэтэй хамта үдэшын hургуулинууд тушаа нютагай, сельскэ Советүүд, совхозой хүтэлбэрилэгшэд болон гэгээрэлэй Министерство hаналаа багаар табина гэжэ hанамаар. Юуб гэхэдэ, бүгэдэ нийтын 8 жэлэй hуралсалда хабаадамаар 291 хүнүүдэй минил 40 гаран хүнүүдынь hуража байнхай. Теэд арадай ажахын алишье hалбарида оньhото техникэ шудалангүй, шадабари мэргэжэлээ саг үргэлжэ дээшэлүүлэнгүй амжалта туйлахын аргагүй саг болоо гэжэ хүн бүхэндэ мэдээжэ ха юм. Тиимэhээ эрдэмдэ hуража, тусхай мэргэжэл шудалха тон шухала.

Эрдэмээ дээшэлүүлхые оролдое

Мүнөө совхозой ажахын тоосоондо ороhон томо фермэнүүд ба отаранууд дээрэ ажаллажа байдаг залуушуул элдэб оньhото машинануудтай хүсэдөөр танилсажа бирадаггүй дээрэhээ ажалай бүтээсэ зарим үедөө тон бага болодог байна. Харин центрhээ холошог байдаг фермэнүүд дээрэ ажаллажа байдаг үдэшын hургуулида hураха ёhотой залуушуулые унаагаар хангаха тон шухала. Эдэ бүгэдэ дутуу дундануудые совхозой хүтэлбэрилэгшэд анхаралдаа абаха бэзэ гэжэ найдагдана.

П. Содбоев.

Хорини Анаагай совхозой МТМ-гэй автослесарь Валерий Гаврилович Васильев ажалдаа ехэ ханамжатайгаар хандадаг юм. Валерий Гаврилович даабарияа ходол үлүүлэн дүүргэжэ байдаг. Зураг дээрэ: В. Г. Васильев автомашинын мотоор заhабарилжа байна.

А. МАНТАЕВАЙ фото.

Пропагандистнарай семинар

Декабриин 13-14 үдэрнүүдтэ хоёр газар хубааржа, Хэжэнгэ, Хори дээрэ Хоринн аймагай партийна болон комсомолой пропагандистнарай семинар үнгэргэгдэбэ. Хамта дээрээ 80 пропагандистнар сугларhан байна. Аймагай политическэ гэгээрэлэй кабинедые даагша нүхэр Дымбрылова, партиин райкомой секретарь нүхэр Бородин гэгшэд КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдтэй тодорхойгоор танилсуулаа.

hүүлээрнь партиин обкомой штатнабэшэ лектор, инженер-конструктор нүхэр Петров уласхоорондын байдал тухай hонирхолтой лекци уншаба.

Тиихэдэ пропагандистнар ажал тухайдаа хөөрэлдэhэн, саашадаа хайшан гээд хэшээлээ hайнаар, hонирхолтойгоор үнгэргэхэ тухай методическа заабаринуудые абаhан байха юм.

К. Жалсараев.

Бүришье эмхитэй байха аад...

Байгша ондо хаа хаанагүй, хүдөө нютагуудта экономико шудалха курсhаа эхилээд, полит-hуралсал, мүн механизаторай мэргэжэл шудалха бүгэдэ нийтын hуралсал хүрэтэрөө хүн зоной шадабарине, тэдэнэй эрдэм мэргэжэлые дээшэлүүлхэ хүдэлмэри хэзээ хэзээнэйхиhээ үргэн далайсатайгаар ябуулагдана гээшэ.

Энээнине гэршэлхын тула Кабанскын совхозой Колесово тосхондохи отделениин парторганизациин дэргэдэ эмхидхэгдэhэн hуралсал тухай хэдэн үгэ хэлэхэ ушартай болоно. Жэшээнь, эндэ хүдөө ажахын экономико шудалха кружогто [illegible] хүн, механизаторай мэргэж[illegible] шудалха hургуулида 35 хүн hуралсажа байна.

Илангаяа механизаторай мэргэжэлдэ hуража байгшадай хэшээл эмхитэй hайнаар үнгэрнэ. Хүн бүхэн (тракторист гү, али комбайнер байхын хажуугаар) автомашинын жолоошон боложо гараха хүсэлэнтэй hурана. Гадна зарим hурагшадынь 4,5 hарын туршада хоёрдохи мэргэжэл абажа гараха юм.

Мүнөө hуралсалай хоёр бүлэг бии болгогдоод, hурагшад тракторнстын, комбайнерай мэргэжэл шудална. Тэдэнэй хэшээлынь неделидээ гурба дахин, үдэрэй 3-3 час соо болодог. Багшанараар дунда, дээдэ эрдэмтэй мэргэжэлтэд: нүхэд Вологдин, Вербицкин, Сахаров, Алзоев гэгшэд хүдэлнэ.

Гэхэтэй хамта үнгэргэгдэhэн хэшээлнүүдэй үедэ зарим дутуу дунда зүйл тохёолдожо, hурагшадай материалнуудаа гүйсэд ойлгохо хэрэгтэнь hаад тойбо ушаруулаа. Жэшээлхэдэ, трактор, комбайн тухай техническэ ном дэбтэр дутахаhаа эхилээд, үнгэрхэдөө класс доторнь стул, столшье хүсэд хүрэнэгүй. Харуулан ойлгуулха хэрэгсэлшье хомор.

Эдэ мэтэ дутагдалнуудые яаралтай усадхажа, хэшээлээ аша үрэтэйгөөр үнгэргэдэг болохын тула отделениин хүтэлбэрилэгшэд яаралтай хэмжээ абаха бэзэ.

Б. Сотнич.

Кабанск.

hуралсал түлэг дундаа

Хяагтын нютагай үйлэдбэриин управлениин харьяата Ехэ-Хүдэриин «Дружба» колхозой гэшүүд хүгшэн залуугүй трактор, комбайн шудалхаар шиидээ. Эндэхи заhабарилгын мастерскойн дэргэдэ механизаторай мэргэжэл шудалха hуралсал эмхидхэгдэжэ, 100 гаран хүн хоёр бүлэг болоод, трактор, комбайн ба хүдөө ажахын бусад машина, зэмсэгүүдые үзэжэ захаланхай. Эдэ бүлэгүүдтэ эхилhэнhээ хойшо 5—5 хэшээл үнгэргэгдөөд байна.

Колхозой haалишадшье баhал мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлхэ, элдэб машина, түхеэрэлгэ хүдэлгэжэ шададаг болохо зорилготой, үнеэдые оньhон аргаар haаха «ёлочка» гэдэгые шудалжа байнхай. Жэшээнь, «ёлочка» түхэлэй түхеэрэлгэтэй Мөөрөөнын фермэдэ колхозой 4 фермын haалишад 10—10 үдэрөөр сугларжа, үнеэдые оньhон аргаар, зүбөөр haaха мэргэжэлдэ hурана.

Эндэ зоотехник нүхэд: Носков, Бохина, механик нүхэр Агафонов гэгшэд лекци уншажа, үнеэдые яажа зүбөөр харууhалха, эдеэлүүлхэб, хайшан гэжэ hайнаар haaхаб, малай бэеын шэнжэ түхэл ямар байдаг бэ гэхэ мэтэ асуудалнуудые тайлбарилжа, haалишадта ойлгуулна. Мүн «ёлочка» түхэлэй түхеэрэлгые яажа хүдэлгэхэ, ашаглаха тухай харуулан ойлгуулна.

Тэндэ hуража гараhан haалишад фермэнүүдтээ ошоод, үнеэдые оньhон аргаар haaха мэргэжэлдэ нүхэдөө hургаха байна.

С. Климов.

Хяагта.

Энэ жэлдэ Баргажанай совхозойхид байра дээрээ механизаторай мэргэжэл шудалха бүгэдэ нийтын hуралсал эмхидхэжэ, өөhэдынгөө хүсөөр 36 тракторист, 21 комбайнер, автомашинын 37 жолоошодые hургажа гаргахаар шиидээ. Мүнөө эндэ механизаторнуудай hуралсал эмхитэй hайнаар үнгэргэгдэжэ байна.

Зураг дээрэ: автомашинын жолоошын мэргэжэл шудалагшад хэшээлэйнгээ үедэ.

М. НАМЖИЛОВАЙ фото.

Таhалдуулагдаhан бэшэлгэ

hүүлэй хэдэн жэлэй туршада Коммунис парти, тэрэнэй Центральна Комитедэй хэдэ хэдэн тон шухала хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлhэнэй ашаар хүдөө ажалшадай ажабайдал, ажал хүдэлмэридэ тон ехэ хубилалтанууд болоо, боложошье байна. Хүн бүхэн хүхюу баяртай, үүсхэл оролдосотойгоор хүдэлдэг болоо. Энээнице мүнөө хаанашье, ямаршье ажахыда ябаа hаа, харахат, үзэхэт.

Тиимэ хубилалта Зэдын «Коммунизм» колхозой хоёрдохи отделениин hүнэй гурбадахи гүүртэ дээрэшье болоhон байха. Үрзанда гүүртые даагша коммунист Доржи Шариевич Цыреновэй оролдолгоор тэндэхи хүдэлмэрилэгшэдынь баран шахуу залуушуул комсомолшууд болоо юм. Тэдэнэр колхозойнгоо правлени, парторганизациин туhаламжаар гүүртэ дээрээ улаан булан түхеэржэ, гоё hайханаар шэмэглээд, сүлөөтэй сагтаа тэндээ сугларжа сэнгэдэг, хүхидэг, hонирхолтой лекци элидхэл, хөөрэлдөө шагнадаг байгаа.

Культбаза соонь лозунг, плакат, зурагууд болон газетэ, журнал, номуудhаа гадна, болоhон ушар хэрэгүүд тухайгаа бэшэжэ байха тусхай дэбтэр бии байhан юм. Тэдэнэй дэбтэр соогоо бэшэhэн зарим тэмдэгүүдтэй манай газетын уншагшадые танилсуулха дуран хүрэнэ. Юуб гэхэдэ, тэрэ бэшэлгэ coohoo гүүртын хүдэлмэрилэгшэдэй ямараар ажаллажа, сэнгэжэ, амаржа, шэнэ, hайн hайхан юумэнэй түлөө эрмэлзэжэ, оролдожо байhаниинь эли тодоор харагдана гээшэ. Тэрэ тэмдэгүүд 1960 оной июль hараhаа хэгдэжэ захалhан юм.

ИЮЛИИН 10.

Гүүртымнай хүдэлмэрилэгшэдэй олонхинь залуушуул болонхой. Мүнөөдэр улаан булан соогоо сугларжа, ажал хүдэлмэри, саашанхи зорилгонууд тухайгаа үни удаан, дэлгэрэнгыгээр хөөрэлдэбэбди. Коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ солодо бүгэдөөрөө хүртэхын түлөө тэмсэхэ гэжэ шиидэбэбди. Тон хүндэтэй, харюусалгатай уялга гээшэ. Ажаллахал, оролдохол, тэмсэхэл болообди!

АВГУСТЫН 5.

Июль hарын дүнгөөр отделениимнай клуб соо суглаан болобо. Социалис мүрысөөндэ манай гүүртэ колхоз соогоо түрүү hуури эзэлжэ, правлени, партийна организациин дамжуулгын Улаан туг болон мүнгэн шанда хүртэбэ. Гүүртымнай түрүү haалишад Валя Буянтуева, Даба Балсанова, Мария Ринчинова, Галина Чимитова болон бусад үнэтэ бэлэгүүдые абаа. Ехээр лэ хүхеэ, баярлаа гээшэбди.

АВГУСТЫН 15.

Үсэгэлдэр Улаан-Үдын Буряадай драмтеатрай артистнуудай табиhан зүжэг наада харабабди. Гүүртымнай басагад, хүбүүд хуу баран гоё hайханаар хубсаланхай байгаа. Мүнөө үдэшэ улаан булан соогоо сугларжа, хараhан зүжэг наада тухайгаа үгэеэ андалдабабди.

АВГУСТЫН 25.

Аграфена Ухиновагаа Улаан-Үдын советскэ-партийна hургуулида үдэшэбэбди. Уйдхартайшье, баяртайшье байна даа. Тон жэгтэйл гээшэ: жиирэй haалишан — советскэ-партийна hургуулиин hурагша. Гансал социалис Эхэ орондомнай нимэ юумэ боложо байдаг ха юм. Саашадаа, гансашье hайнаар хүдэлхэ бэшэ, hураха ёhотойбди. Коммунизмын үедэ хүн бүхэн дунда, дээдэ hургуулитай байха ёhотой.

СЕНТЯБРИИН 5.

Август hарын дүнгөөр баhал отделенидэмнай суглаан болобо. Гүүртэмнай түрүүлhэн зандаа. Сентябрь hарада дээшэлүүлэгдэhэн уялга абабабди.

СЕНТЯБРИИН 20.

Республикын үдэшын дунда hургуулиин директорhээ бэшэг ерэжэ барандаа hургуулида абтабабди. Валя Буянтуева 8-хи класста, Мария Ринчинова 6-хи класста, Галя Чимитова Мария Гытылова хоёр—5-хи класста hурахань. Ехэл баяртай байнабди.

ОКТЯБРИИН 3.

Ахалагша haалишан Цыбик-Доржи Аюшеевыемнай ондоо хүдэлмэридэ абашоо. hү haалимнай урда наранuудта орходоо горитойхоноор доошоо орошобо. Шухала хэмжээ абахал болообди. Хэлэhэн үгэдөө хүрэхэ, абаhан уялгаяа заабол дүүргэхэ ёhотойбди.

НОЯБРИИН 16.

Мартагдашагүй үдэр. Отделениимнай хамтын суглаан дээрэ манай гүртын коллективтэ коммунис ажалай хүндэтэ нэрэ соло олгогдоо гэжэ соносхогдобо. Тон ехээр баярлаа, хүхеэ, сэнгээ гээшэбди.

ДЕКАБРИИН 5.

Мүнөөдэр Советскэ Конституциин hайндэр. Баярай суглаан боложо, ажал хүдэлмэриингөө дүн гаргабабди. Ноябрь hарада hү haaxa түсэбөө 1800 литрээр дүүргэбэгүйбди. Энэ ехэл муу гээшэ даа. Декабрь hарынгаа түсэб яашье haa дүүргэхэ ёhотойбди.

ЯНВАРИИН 22.

Мүнөөдэр үнеэдые оньhон аргаар уhалха түхеэрэлгэ бүтээгдэжэ, ашаглалгада үгтөө. Ажал хүдэлмэримнай нилээд хүнгэржэ үгэбэ. Гүүртынгээ бүхы ажал хүдэлмэри оньhожоруулаа haa, ямар hайн гээшэ hэм.

ЯНВАРИИН 26.

Малаа бүлеэдхэhэн уhаар уhалха болоhонhоомнай хойшо, hү haалга горитойхоноор нэмэжэ эхилбэ. Мүнөөдэр түрүү haалишан Балсановамнай КПСС-эй гэ[...] кандидадаар абтаба. Нүх[...] хамта баярлаабди.

ФЕВРАЛИИН 10.

Зоотехник нүхэр Овчин[...]мнай зоотехническэ hурал[...] ээлжэтэ хэшээлээ үнгэргэб[...]ралсал ажал хүдэлмэридэм[...] туhа хүргэнэ.

ФЕВРАЛИИН 25.

Мүнөөдэр hургуулиин баг[...]хэр Сагалеев уласхоорондын [...] далаар hонирхолтой лекци ун[...]

АПРЕЛИИН 12.

Тон ехэ баяртай мэдээн аб[...] Советскэ Союзай баатарлиг хү[...] Юрий Гагарин дэлхэй дээрэ [...] түрүүн юртэмсөөр аяншалаа[...]жалтатайгаар бусажа ерэбэ. [...]дэ зорюулагдаhан баярай су[...] гүүртэ дээрэмнай болоо.

ИЮЛИИН 10.

Колхозой бүхы haалишад[...]лаан болобо. Гүүртын түрүү [...]лишад Ханда Буянтуева, [...] Ванданова, Мария Ринчи[...] Д. С. Балсанова болон бусад [...]да хүртэбэ.

Саашадаа бэшэлгэ үсөөн болоhоор энэ оной майн 31-h[...] hалдуулагдашаба. Гүүртын хү[...]мэрилэгшэдэй гэмээр энэ боло[...]шэ. Тэдэнэр урда жэлэйхидэл шэнэ hонин, hайн hайхан юу[...] эрмэлзээhээр, хүхюу баяртайгаа[...] гэхэ, амарха дуратай. Ажал х[...]мэриншье муу бэшэ, hү haaxa, г[...]дэ худалдаха түсэб, уялгануу[...]жалтатайгаар дүүргэжэ байна[...]

Харин hүүлэй үедэ, ком[...] ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ х[...]hэн хойноо, бүхы юумээ өө[...]хэнэ бэзэ гэhэншүүгээр, кол[...] партийна организаци, правлен[...] дэнэй ажабайдал, хэрэгсэл [...] эрилтэнүүдтэнь анхаралаа хан[...] хаяа болишоо. Хэтэрхэдээ гү[...] дээрэхи улаан булландань айл [...] жархёо. Тиимэhээ тэндэхид [...]тэй сагаа туhатайгаар үнгэргэ[...]зар үгы болоод, тэдэнэй дунда [...]лагдажа байгаа политическа, хү[...]жүүлгын хүдэлмэриин хэмжээн [...]тэ доошолоо.

Мүнөө КПСС-эй ЦК-гай ноя[...] Пленумэй үнгэрөөд, хүдөө аж[...] хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ, [...] шадые хүмүүжүүлхэ талаар то[...] зорилгонуудай табигдаад бай[...] колхозой партийна органи[...] правлениин малшадай байда[...]сэл, эрилтэнүүдтэнь иигэжэ ха[...] байхань тон гайхалтай. Ком[...] ажалай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ х[...]hэн гүүртын хүдэлмэрилэг[...] саашадаа hайнаар хүдэлхэ, а[...] сэнгэхэ байдал колхозой хүт[...]лэгшэд байгуулха бэзэ гэжэ на[...]дана.

Ц. СУБАН[...]

Мүнөө үедэ түрэл Буряад оронойнмай бүхы олон нютагуудаар КПСС-эй ЦК-гай ноябр[...] Пленумэй түүхэтэ шиидхэбэринүүдтэй танилсалга түлэг дундаа.

Энэ зураг дээрэ Хоринн аймагай Чисааныи совхозой 6-дахи отделениин haалишан-агитатор [...]лентина Моролдоева (зүүн гарhаа) партиин ЦК-гай үнгэрэгшэ Пленумэй шиидхэбэринүүдэй у[...]шанар тухай нүхэдтөө хөөрэжэ байна.

С. БАЛДУЕВАЙ фото.

Үхибүүдэй үүсхэлээр бахархамаар лэ!

hаяхан Сэлэнгын аймагай Загастайн 11 жэлэй hургуулиин ехэ зал соо «Ургасын hайндэр» үнгэргэгдөө. Баян ургаса абажа, ажалдаа шалгарhан эдир залуушуул эндэ сугларaa бэлэй.

Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшын, орлогшо Б. Б. Пурбуев, колхозой огородшон А. Ж. Лубсанов, hургуулиин зүгhөө үйлэдбэриин талаар hургуулиин директорэй орлогшо А. И. Никулин болон hургуулиин парторганизациин секретарь, багша Д. Ш. Найданов гэгшэд ажалша бэрхэ эдир залуушуулые халуунаар амаршалха зуураа, ерэхэ жэлдэ улам hайнаар ажаллажа, баян ургаса абахыень хүсөбэд.

hайнаар ажаллажа, амжалта туйлаhан түрүүшүүлдэ ном, шатар, фотоаппарат болон элдэб бэлэгүүд барюулагдаа.

— Үхибүүдые эрдэм бэлигтэ hургахаhаа гадна ажал хүдэлмэридэ дадхаан хүмүүжүүлхэ гээшэ тон зүб даа. Эдэ эдиршүүднай ерээдүйн жаргалта сагай үндэр мэргэжэлтэн, алтан гартан болохо бшуу. Гэбэшье зарим нэгэ эхэ эсэгэнэр үхибүүдтээ ажал хүдэлмэри хүүлэхэ дурагүй байдаг — гэжэ үнипэй огородшон А. Ж. Лубсанов тэмдэглээ hэн.

Үнэхөөрөөшье тус hургуули энэ жэлдэ республика доторoo эгээл түрүүлэн hурагшадай ажахын тоосоото үйлэдбэриин бригада эмхидхээ юм.

Тиигэжэ hурагшад сүлөөтэй сагтаа олоороо хамтаржа, 14 гектар талмай дээрэ 200 тонно наг шэбхэ тараажа, саhа тогтоолгын хүдэлмэри ябуулаа, тахяагай аргал болон үнеэнэ зөөжэ гаргаhанай ашаар нилээдхэн амжалта туйлаа юм.

hурагшадай ажахын тоосоото үйлэдбэриин бригада хоёр звено боложо ажаллаа. Арбан нэгэдэхи классай hурагша Валерий Найдановай звено тэжээлэй бобы, кукуруза тарижа, гектар талмайhаа 500 центнер кукуруза ургуулаа. Мункоева Катиин хүтэлбэрилдэг звеногоорхин 4 гектар талмай дээрэhээ гектарай 80 центнер капуста, 60 центнер үгэрсэ абаа.

Бригадын гэшүүд Бимба Ойдопов, Нина Черноярова, Володя Нимаев, Света Ойдопова, Коля Шагдуров гэгшэд шангаяа үүсхэл оролдосотойгоор ажаллажа, hайшаалда хүртэбэд.

Гадна hурагшад хони хайшалалгын халуун хаhада түрэл колхоздоо туhа хүргөө. Тиигэжэ тэдэнэй гараар хамта 10333 толгой хонид хайшалагдаа бшуу. Жэшээнь, Юрий Бадмаев 608, Сэсэг Эрдынеева — 580, Катя Мункоева 560 толгой хони хайшалжа, үнэтэй шангуудта хүртөө бэлэй.

hая республикын hурагшадай үйлэдбэриин бригадуудай үнгэрэгшэ 5-дахи слёт дээрэ тус hургуули 2-дохи hуури эзэлээ hэн.

Ерэхэ жэлдэ hурагшадай хэхэ ажалынь ехэ. Тэдэнэр 30 гектар талмайhаа гектар бүриhөө 500 центнер кукуруза, 10 гектарhаа 200 центнер тэжээлэй бобы, 3 гектар газарта огородой эдеэ тариха юм.

Гадна эдиршүүл 2000 толгой нугаhанай дальбараа тэжээжэ колхоздоо тушааха, 800-гаад гоё hайхан сагдуулнуудые hуулгажа, түрэл hургуулияа шэмэглэхэ зорилго табинхай.

Иимэ ажалша бэрхэ эдиршүүлэй абаhан уялгаяа бэелүүлхэнь, хэлэhэн үгэдөө хүрэхэнь лабтай даа.

В. Будажапов.

Партийно-гүрэнэй хиналтын ленинскэ гол ёhонууд hэргээн байгуулагдаба

Бүхы совет арад зон түрэл партиингаа XXII съезд дээрэ баталан абтаhан Программа бэелүүлжэ, орон дотороо гэрэлтэ hайхан коммунис общество байгуулхын түлөө хүсэ шадалаа гамнангүй, согтой дорюунаар ажаллажа байна. Съездын hүүлээр үнгэрhэн жэл, тэрэнэй дүнгүүд манай ороной хүн бүхэнэй зүрхэ сэдьхэл баясуулна, үшөө ехэ амжалтанууд тээшэ бидэниие зоригжуулна.

Манай орон дотор коммунизмын материально-техническэ үндэhэ hуури байгуулгада КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленум, тэрэнэй шиидхэбэринүүд онсо hуури эзэлхэ байна. Энэ Пленумэй хүдэлмэри, тэрэнэй баталан абаhан хэмжээ ябуулганууд бүхы социалис гүрэнүүдэй, аха дүү коммунис партинуудай талаhаа үндэр дээдын сэгнэлтэ абаа.

Болгариин «Работническо дело» гэдэг газетэ иигэжэ бэшэнэ: КПСС-эй ЦК-гай Пленум Совет ороной саашадаа хүгжэлтэдэ тон ехэ шухала удхатай болоно. Тэрэнэй шиидхэбэринүүд мүн туйлай ехэ уласхоорондын удха шанартай. Аха дүү социалис гүрэнүүдтэ эдэ шиидхэбэринүүд социализм болон коммунизм байгуулгын бодото асуудалнуудые яажа зоригтойгоор шэнэдхэн, революционно маягтайгаар шиидхэхын жэшээ боложо үгэнэ».

Баруунай капиталис гүрэнүүдэйшье түлөөлэгшэд манай партиин ЦК-гай Пленумдэ үндэр дээдын сэгнэлтэнүүдые үгэхэ баатай болонхой. Тиин Парижай «Пари-жур» гэдэг газетэ иигэжэ бэшэбэ. КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленум hүүлшын арбан жэлэй туршада болоhон эгээ ехэ удха шанартай хэрэг мүн.

Юун болоходоо, яахадаа иимэ ехэ үндэр сэгнэлтэ энэ Пленумдэ үгтэнэб? Арадай ажахые хүгжөөлгэдэ тон ехэ удха шанартай ямар асуудалнууд шүүмжэлэн хэлсэгдээб?

Түрэл партимнай өөрынгөө Пленум дээрэ долоон жэлэй түрүүшын дүрбэн жэлэй дүнгүүдые шүүмжэлэн хараба. Энээхэн богони саг соо хэгдэhэн ажал хүдэлмэреэ харахадаа, совет хүн бүхэн сэдьхэл зүрхээ хананa, сэсэ мэргэн багша Коммунис партидаа баясана.

Манай парти, партиимнай Центральна Комитет туйлаhан амжалтаараа дашуурдаггүй, харин үшөө ямар арга боломжоёо хүсэд дүүрэн бэелүүлжэ шадаагүйбиибди, ямар дутуу дундые усадхаагүйбиибди гэжэ тон нягта нарийнаар шүүмжэлдэг заншалтай. «Партиин директивэнүүдые, правительствын шиидхэбэринүүдые бодото дээрэнь гүйсэдхэхэ ябадалые хинан шалгаха хэрэгээ хэрбээ манда эрхим hайнаар табигдаhан байгаа haань, коммунизм байгуулгада манай амжалтанууд улам ехэ байха байгаа» — гэжэ Никита Сергеевич Хрущев өөрынгөө элидхэл соо тэмдэглэнэ.

КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленум арадай ажахые партиин зүгhөө хүтэлбэрилгэ яажа hайжаруулхаб гэhэн асуудал хаража үзэhэн, бодото хэмжээнүүдые баталан абаhан байна. Тиихэтэйгээ хамта партийна, гүрэнэй олониитын хиналтые шангадхаха, нарижуулан hайжаруулха хэрэгтэ мүн баhа ехэ анхаралаа хандуулба. Юуб гэхэдэ, хиналта хадаа партийна, гүрэнэй хүтэлбэри hайжаруулха, гүрэниие хүтэлхэ хэрэгтэ арад зоной оло мянган түлөөлэгшэдые хабаадуулха арга олгоно, хойрог нобшо ябадалтай тэмсэхэ найдамтай зэбсэг, коммунис хүмүүжүүлгын hайн hургуули болоно ха юм.

Энэ асуудал Пленум дээрэ миин лэ зүндөө шүүмжэлэгдээ бэшэ, харин энээн тухай ЦК-гай тоосоон тушаа XXII съездын баталан абаhан резолюци соо иигэжэ бэшээтэй юм: «Ажал хэрэгые зүбөөр эмхидхэлгын хойноhоо, КПСС-эй Программа ба Уставай эрилтэнүүдые, партиин, Советскэ правительствын директивэнүүд болон заабаринуудые ямаршье тушаал даажа байhан хүдэлмэрилэгшэ бүхэнэй нарийнаар дүүргэлгын хойноhоо партийна, гүрэнэй, олониитын хиналта тогтоохо гээшэ мүнөөнэй эрхэ байдалда түрүүшын ээлжээнэй удха шанартай болоо».

Үнэхөөрөөшье, манай орон дотор иимэ үргэн далайсатайгаар промышленностиин, барилгын, хүдөө ажахын, соёл культурын хүгжэжэ байхада хиналта хайша хэрэгээр бэелүүлээд байжа болохо гү? Үгы ааб даа. Үшөө В. И. Ленин манай ороной социализмын замаар түрүүшынгээ алхам хэжэ ябахада, хиналта эмхидхэхэ, гүйсэдхэлые дээрэhээнь доро хүрэтэрнь шалгаха гээшэ угаа ехэ удха шанартай гэжэ тоолодог hэн. «Хүнүүдые шалгаха, хэрэгэй бодотоор гүйсэдхэгдэhые шалгаха гээшэ бүхы хүдэлмэриин, бүхы политикын эгээл гол, эгээл шухала зүйл мүнөө болоод байна», гэжэ Ленин хэлээ hэн.

Владимир Ильич партийна ба гүрэнэй хиналтын урда тон үндэр, айхабтар харюусалгатай зорилгонуудые табиhан байгаа. Тиихэтэйгээ хамта «...Рабкрин тухай айхабтар ехэ оролдолго гаргажа, айхабтар ехэ анхарал табижа, Рабкриниие айхабтар үндэрөөр үргэхэ ёhотойбди» гэжэ Ильич заагаа hэн. Тиихэтэйгээ хамта В. И. Ленин хиналта тон онсо хэмжээн бэшэ, харин хиналта гээшэ саг үргэлжэ байха, ажалшадта түшэглэхэ, хүтэлбэриин бүхы механизмые саашадань нарижуулан hайжаруулха партиин болон гүрэнэй найдамтай зэбсэг боложо үгэхэ зэргэтэй гэжэ тоолодог байгаа.

Ленин багшын хүтэлбэри доро манай орон дотор ЦКК—РКИ түрүүтэй партийно-гүрэнэй хиналтын таатай hайн системэ байгуулагдаhан юм. Хиналтын органуудта ажалша таряашад олоороо хабаадажа, социализм үргэн далайсатайгаар бэелүүлхэ ябадалда haaд хэдэг элдэбын дутагдалнуудые усадхахада туhалдаг байгаа. Хиналтын органуудай бүхы хүдэлмэри хэблэлдэ үргэнөөр толилогдожо, социализмын дайсад, залхуу зайран, албан хойрог хүнүүд олониитын революционно туйлай ехэ хүсэнэй урда шэшэрэлдэн haлаганалдадаг hэн.

Үргэн олониитын хиналтын ажалай иимэ далайса ехэтэй ябуулагдажа байhан үедэ албан хойрог, ажал хэрэг унжагайруулдаг хүнүү[...]гые хэтэрүүлэн хэрэглэдэг хү[...] залхуу зайгуул, арадай зөөри[...]дэг хүнүүд түргэн саг соо э[...]лэн гаргагдажа, тэдэнэй урда[...] түү хэмжээнүүд абтадаг hэн. Ушар элдэбын муухай ааша[...]дары усадхахаhаа гадна, арад [...] коммунис ёhоор хүмүүжүүлэ[...] ехэ удха шанартай байгаа.

В. И. Ленинэй амиды ба[...] нүгшэhэнэйнь hүүлээрхи жа[...] хиналтын ленинскэ системэ х[...]дэжэ байгаа. Удаань В. И. Ле[...] заабаряар тоггоогдоhон хи[...] системые эбдэhэн хэдэ хэдэ[...] жээнүүдые Сталин бэелүү[...] Тиигэжэ партийно-гүрэнэй х[...] эмхидхэхэ ленинскэ гол ёhон[...] линда hүгэдэн шүтэлгын үе[...] дүүлигээр хазагайруулагда[...] налта хэхэ талаар совет зас[...] рүүшын жэлнүүдтэ тогтоhон [...] hайн гурим хойрог нобшо хи[...] аппарадаар hэлгэгдэhэн [...] Партийно-гүрэнэй хиналты[...] зарhаа бэелүүлэгдэхэ гурим [...]дэhэн, хиналтын органуудай [...] мэридэ олониитэ ажалшад [...] дуулагдахаяа болиhон байгаа.

Бүхы шалгалтануудые [...] СССР-эй ба союзна республи[...]дай гүрэнэй хиналтын мини[...] вэнүүдэй хиналтын составай [...] бэелүүлхэ. Ямар нэгэн [...] наар алибаа шалгалтада бус[...] низацинуудай хүдэлмэрил[...] хабаадуулха ябадал хориноб[...] захиралта гүрэнэй хиналтын [...] байhан Мехлис 1948 ондо [...]

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта)

БУРЯАД ҮНЭН

2-дохи нюур.

1962 оной декабриин 20.

Партийно-гүрэнэй хиналтын ленинскэ гол ёһонууд һэргээн байгуулагдаба

(Эхиниинь 2-дохи нюурта)

гэжэ хиналтын органуудые бүхы организацинуудта, совет ...до зүришэлдүүлэн табиһан ...жэ хэлэхэдэ болоно. Ямар... нүхэдтөө түшэглэхэдөө, ...е орган гү, али организаци ...ной хүсэндэ түшэглэхэдөө ...э хүсэтэй, улам ехэ шадаба... ...олодог ушартай ха юм. В. И. ...хүтэлбэри доро эмхидхэгдэ...нэй хиналтын органууд арад ...ой хоорондо байгуулагдаһан ...лбоо таһа татагдаһан байна ...иигээд байхадань хулгайша ... залхуу зайран хүнүүдтэ ехэ ...жо үгөө гээшэ. Юуб гэхэдэ, ...шалгалта хэхээ ерэһэн нэгэ...нүүдые архи тамхяар хүндэ...та мүнгөөр альгыень дүүр...эһэн бузар муухай ябадал... шалгагшадай гараар сагаа... оролдодог байгаа. Тиигэжэ ...ин түрүүшын жэлнүүдтэ ...ай хүсөөр үгы хэгдэжэ бай...э далдалха, улүүлэн бэшэхэ, ...илгаа гаргаха, эдилгэ абаха, ... материальна зөөри үрихэ, ...а гэхэ мэтэ муухай ябадал...ин үзэгдэжэ эхилээ юм.

...нэгэн хүндэ шүтэн һүгэдэ... зэбүүрхэмэ муухай ааша...дэнэй үлэгдэлнүүд ХХ, ХХII ...д дээрэ хэды шангаар шүүм...эшье, мүнөө хүрэтэр зарим ...арнуудта ушардаг байна. ... ЦК-гай ноябриин Пленум ...һэн элидхэл соогоо Н. С. ...игэжэ тэмдэглэнэ: «Эдилгэ ...адалда совет хүнүүд үүр ...хүрэжэ, үзэн ядана. Энэ ха...анай муухай үлэгдэл мүн... ...эн хадаа арадай ажал хү... бүтээгдэһэн эд зөөрине ... ашагта зорюулан, хонжоо ...й зүйл болгоно. Эдэнэр ...баад, гүрэнэй жасануудые ...айрада орохо ордер, барилга ...р, пенси хуули бусаар үгэ... һургуулида оруулна, улүү... дэхэдээ диплом үгэнэ». Энэ мэтын ушарнууд манайшье республика дотор үзэгдэдэг юм. Тиин харгы замай управлениин бухгалтер-ревизор Батуев А. Б. Тарбагатайн аймагай харгы замай отделениин бухгалтер Чебунинагай ажал шалгахадаа 1500 түхэригэй дутабари элирүүлэн гаргаһан байна. Энэ дутабарияа нюухын түлөө Чебунина Батуевые өөрынгөө гэртэ байралуулаад, мүнгэ сэн эрингүй архи уулгажа, эдеэлүүлжэ байһанайнгаа хажуугаар 229 түхэриг эдилгэ үгэһэн юм. Эдилгыень абаад, архииень уугаад, Батуев дутабарииень нюугаад ерээ һэн. Энэ бузар аашань элиржэ, Батуев эдилгэ абаһанайнгаа, Чебунина эдилгэ үгэһэнэйнгөө, дутабари хэһэнэйнгээ түлөө сүүдлүүлжэ зэмээ амасаа.

Зарим нэгэ нютагуудта хуули эбдэгшэдэй партиин гэшүүн байбалнь, хайшаниье гэжэ сагааруулхые, сүүдлэлгэһээ аршалжа абахые оролдодог хүнүүд ушардаг. Харин В. И. Ленин энээниие тон буруу гэжэ тоолодог, эрид шууд шүүмжэлдэг һэн. «Партиин гэшүүд хадаа бусад ажалшадһаа ямаршье үлүү байдалгүй, улүү эрхэгүй юм, тэдэнэр имагтал бүри ехэ уялгатай юм гэһэн В. И. Ленинэй заабариие хэлбэрилтэгүйгөөр хүтэлбэри болгохо ёһотойбди»,—гэжэ Н. С. Хрущев өөрынгөө элидхэл соо хэлэнэ.

Манай партиин XXII съезд дээрэ баталан абаһан Программа соомнай онсо тэмдэглэгдэһэнэй ёһоор, коммунизмые үргэн далайсатайгаар байгуулха үедэ манай гүрэнэй системэдэ Коммунис партиин үүргэ, удха шанарынь улам саашаа ехэ болоно. Тиимэһээ партиин гэшүүн бүхэн энэ үндэр дээрэ нэрэ солоёо наринаар сахижа ябаха нангин уялгаяа дүүргэхэ ёһотой. Манай республика дотор XXII съездын һүүлээр партиин райкомуудай пленум дээрэ партийна эхин организациин суглаанууд дээрэ Программа, Уставай эрилтэнүүдые хазагайралтагүй дүүргэхэ коммунист бүхэнэй нангин уялга гэһэн асуудалнууд зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

Партиин XXII съездын шиидхэбэринүүдые дүүргэлтэ болгон, КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленум хадаа орон дотор хиналта бэелүүлхэ, партийна болон гүрэнэй хиналтые нэгэдүүлхэ тухай Ленинэй заабариие энэ хиналтын үндэһэ һуури болгохо, олониитэ ажалшадай үргэнөөр хабаадалсадаг саг үргэлжын хиналтын нэгэ орган байгуулха шухала гэжэ мэдэрһэн байна. КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй партийно-гүрэнэй хиналтын комитедые байгуулха тухай КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол ноябриин 27-до баталан абтаһан юм. Иигэжэ партиин Центральна Комитет хадаа партийно-гүрэнэй хиналта бэелүүлхэ ленинскэ гол ёһонуудые һэргээхэ, наринаар сахиха үндэһэ һуури табиба гээшэ.

Хиналтын органуудай гол зорилгонууд КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй тогтоол соо эли тодоор тодорхойлогдонхой. КПСС-эй Программые бэелүүлгэдэнь, парти, правительствын директивэнүүдэй дүүргэлтые саг үргэлжэ шалгаха хүдэлмэри эмхидхэлгэдэнь, коммунис байгуулалтын хүтэлбэриие саашадань нарижуулан һайжаруулгадань, партийна болон гүрэнэй журам, социалис хуули ёһо сахилгадань парти болон гүрэндэ эдэбхитэй туһаламжа үзүүлхэ.

Партийно-гүрэнэй хиналтын органууд болон тэдэнэй түлөөлэгшэд республикада байхаһаа гадна, аймаг бүхэндэ бии байха юм. Тэдэнэр олон мянган хүнүүдые хиналта бэелүүлхэ хэрэгтэ хабаадуулха ёһотой. Хиналтын органуудта бүхы коммунистнууд, комсомолшууд, профсоюзай гэшүүд, бүхы үнэн сэхэ һанаатай совет хүнүүд эдэбхитэй хабаадалсажа, манай обществодо хоро хүргэдэг хойрог этэгээдүүдые һүрдөөн шэшэрүүлжэ, тэдэнэй хэдэг хорото аашануудые усадхажа шадахал байха.

Д. ОЧИРОВ,
КПСС-эй обкомой лекторнүүдэй бүлэгые даагша.

Хурамхаанай интернат һургуулида

ҺААЛИШАДТА АЙЛШААР

Зургаадахи классай һурагшад һаяхан хүршэ совхозойнгоо нэгэдэхи отделениин һаалишадта концерт харуулба.

Концертын эхилхын урда тээ һургуулиин ород хэлэнэй багша Д. Ордодиева КПСС-эй ЦК-гай ноябриин Пленумэй тогтоолнууд тухай. манай ажахыда тэдэнэй хайшан гээд бэелүүлэгдэжэ байһан тухай хөөрэжэ үгөө. Һурагшадай концертынь номерто ород, буряад арадуудай хатар наадан болон шүлэг, дуунууд оронхой. «Ангуушад» гэжэ хатар гүйсэдхэһэн М. Надагуров, Ц. Доржиев, Б. Мамедаев, К. Куцеев гэгшэд олоной магтаалда хүртэһэн байна.

УРАН ЗОХЕОЛОЙ КРУЖОК

Шүлэг бэшэхэ дуратай эдиршүүлые нэгэдүүлһэн уран зохёолой кружок һургуулиин дэргэдэ хүдэлмэриддэг юм. Кружогые буряад хэлэ, бэшэгэй багша З. Дамдинова хүтэлбэрилнэ.

Эдир зохёолшод һаяхан «Эрдэм» гэжэ түрүүшынгээ ханын газетэ гаргаба. Тэндэнь Цыреновэй, Ринчиновэй шүлэгүүд тунхаглагдаа.

ҺУРГУУЛИИН БИБЛИОТЕКЭ

Һургуулиин библиотекэ энэ жэлдэ олохон шэнэ номуудые худалдан абаа. Тэдэнэй дунда залуу уран зохёолшо В. Бильдушкиновай «Хүхюун горхон», Д. Батожабайн «Багшашни хэн бэ?», мүн А. П. Чеховэй, Л. Н. Толстойн рассказуудай суглуулбаринууд, манай үеын поэдүүдэй шүлэг, дуунуудай номууд олон.

Г. Бадмаев.

ЛЕНИНГРАД. Авиациин маршал В. А. Судец лётчик-истребитель капитан Иван Куницында Улаан тугай орден барюулба. Энэ зоригто лётчик эдлжээтэ нисдэлгынгээ үедэ парашюдаар далай дээрэ бууха баатай болоо һэн. Тэрэ хадаа 68 часай турша соо байгаалитай тэмсэл хээ юм. Хэдэн хоногой үнгэрһэн хойно хүн зоной байдаггүй далай хоохон ольторог дээрэһээ тэрэ лётчик олдожо, Ленинградай С. М. Кировэй нэрэмжэтэ Сэрэгэй медицинскэ клиникэдэ асарагдаһан байгаа. Мүнөө И. Куницын элүүр болоно байна, һаядаа өөрынгөө частьда бусаха. Зураг дээрэ: И. Куницын ба авиациин маршал В. А. Судец зоригто лётчигой нүхэдэй дунда байна.

ТАСС-ай фотохронико.

Депутат тухай хөөрөөн

ҮҮСХЭЛШЭ ҮБГЭНЭЙ БҮТЭЭМЖЭТЭ ХЭРЭГ

Борьёо, Зэдын үрэжэлтэ үргэн талада дайдада оршоһон колхоз, совхозууд ажахынуудаа хүгжөөжэ, баян дэлгэр болоно байна. Эндэхи ажалшадшье ажаһуудалаа эрид хубилгажа, болбосоронги, шанга шадалтайнууд болоно. Тосхон, һууринуудшье шэг шарайгаа тад ондоо болгон, һэльбэн шэнэдхэжэ байхыень үдэр бүри харанабди.

1962 ондо гол түлэб эхи абаһан тосхон нютагуудаа ногооруулха гэһэн ехэ үүсхэлтэ хэрэг эндэхи ажабайдалда үшөө ехэ хубилалта оруулжа захалба. Энэ ехэ хүдэлмэриие үүсхэжэ, ударидажа ороһон хүнүүд тухай эндэ хөөрэхэ зорилго табигдана. Ногооруулха хэрэг үүсхэгшэднай хэд гээшэб гэбэл Иннокентий Иванович Сухарев ударидагшатай Петропавловск тосхондохи пенсионернүүдэй совет мүн болоно.

— Модо тариха, тосхоноо ногооруулха гээд энээнһээ урда жэлнүүдтэ яһала гүйлдэгшэ һэмди даа, ёһоор юумэ болоно үгэгшэгүй бэлэй. Һуулгаа болоһон мододшни хаташаха, тиигээд лэ хэһэн юумэшни хосоршохо,—гэжэ Петропавловскын хүнүүд хөөрэлдэхэ байха.

Харин үнгэрһэн хабар Зэдын сельскэ Соведэй ажаһуудалай, болбосон байдалай талаар саг үргэлжын комиссиин түрүүлэгшэ, депутат, пенсионер И. И. Сухарев энэ хэрэгтэ хамсыгаа шамажа ороо бэлэй. Республикын үрэ жэмэстэ станциһаа элдэб түрэлэй модонуудые абаха, тэдэниие зөөхэ ябадалые өөрөө нүхэр Сухарев хүтэлбэрилөө. Тиигээд зүб ёһоор газарта һуулгаа.

Иигэжэ хамтадаа 13694 хэһэг үрэ жэмэстэй болон юрын бургааһа һөөг, тиихэдэ хоёр мянган хэһэг нютагай модон таригдаһан байгаа. Эдэ бүхы таригдан һуулгагдаһан ургамалнуудые аймагай түбэй 26 эмхи зургаануудта, 250 айлда хубааарилжа, даалгажа үгэбэ. Теэд бэе дээрээ даажа абаһан хойноо харюусаха хэрэгтэй. Тиимэ тула хүн зон ехэ оролдожо, эдэ тарималнуудые харууһалаад һэн. Илангаяа кинопрокадай, ажаһуудалай хэрэгсэл хангаха комбинадай, тоһоной заводой, больницын коллективүүд ехэ ханамжатайгаар даажа абаһан ургамалнуудтаа хандаа.

Эндэхидэй жэшээгээр Ехэ Наринай, Зүлтэрын, Тохойн, Баянанай һургуулинуудай һурагшад ехэл эдэбхитэйгээр модо тарилганда хабаадаа һэн. Жэшээнь, Ехэ Наринай найман жэлэй һургуулиин биологиин багша нүхэр Власова һургуулиингаа дэргэдэ сад байгуулха заха табяа.

Үүсхэлшэ үбгэнэй эдэбхеэр Петропавловск тосхондо уһанай ябаха аяар 2000 метр утатай сорго табигдажа, тарималнуудые зунай сагта таһалгаряагүй уһалха арга олгогдоһон байха юм. Гадна нүхэр Сухарев һуулгагдаһан мододойнгоо бүридхэлэй, тэдэнэй хэр зэргээр шэнэ газартаа тааража ургажа байһые тэмдэглэхэ тусхай дансатай.

—1961 ондо хэблэгдэһэн нүхэд Гаврилов, Дубровская болон бусадай зохёоһон «Садоводство в Бурятии», Шокалюк гэгшын «Плодово-ягодный сад в Забайкалье» гэһэн номуудые ехэ һонирхожо уншадаг, минии гол хүтэлбэримни гээшэ. тиихэдэ сад эрхилхэ хэрэг тухай тусхай журнал захижа абадаг гээшэб,—гэжэ Иннокентий Иванович хөөрэжэ һуудаг.

Энэ үүсхэлшэ, нэтэрүү бэрхэ үбгэн депутадай һайн дураараа, өөрынгөө эдэбхеэр хэһэн, хэжэшье байһан хүдэлмэри тосхон һууринуудые ногооруулха тухай Зэдын аймгүйсэдкомой 1962 оной февраль һарада абаһан шиидхэбэри бэелүүлхэ хэрэгтэ айхабтар ехэ бодото нүлөө үзүүлхэ юм.

Гэбэшье энэ нүхэрэй ажал ябуулгада тэндэхи хүтэлбэрилхы нүхэд тиимэ ёһото туһаламжа хүргэдэггүй байгаа. Энэ хэрэг шадаал һаа бүхы аргаар дэмжэхэ шухала бшуу. Нүхэр Сухаревай һайн юумэ үүдхэжэ байн гэтэр зарим нэгэ албан хойрог нюурнууд һаад түбэг татадаг, урагша абажа үгэдэггүй, үнгэрхэдөө һоргэдхэхэ ушарнууд дайралдадаг гээшэ.

Жэшээнь, 1946 ондо, үшөө МТС-эй бии байхада Петропавловка тосхон шадар сад таригдаһан байгаа. Харин тэрэниие мүнөө Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой хүтэлбэрилэгшэд, үгы хэжэ захалаа. Садай хорёо зада татагданхай, тэндэхи тарималнууд ямаршье харууһагүй болошонхой.

С. Бадмаев,
Хяагтын управлениин хүдэлмэрилэгшэ.

УРАН ЗОХЁОЛШО СТУДЕНТНЭРТЭЙ УУЛЗАБА

Уран зохёолшо Николай Дамдинов һаяхан багшанарай институдай түүхэ ба хэлэ бэшэгэй факультедэй буряад отделениин студентнэртэй уулзажа, һонин хөөрэлдөө үнгэргэбэ. Өөрынгөө творческо хүгжэлтын зам тухай, мүн буряад уран зохёол тухай тодо һонороор хөөрэхынгөө хажуугаар буряад поэдүүд, уран зохёолшод мүнөө үедэ ямар шэнэ зохёолнуудаар уншагшадаа һонирхуулха байһыень тэмдэглэбэ.

Удаань студентнэр Николай Дамдиновай шүлэгүүдээ уншахыень гуйба. Поэт «Харгын талаан» гэжэ суглуулбариһаа шүлэгүүдые, мүн «Эрэлхэг дүрбэн» гэжэ поэмынгээ нэгэ бүлэгые уран гоёор уншажа халуунаар угтагдаа. Манай уран зохёолшод саашадаа студентнүүдтэй ходо уулзажа, шэнэ зохёолнуудаа уншажа үгэдэг байг лэ.

М. Зомонов.

Улаан-Үдэ.

Һурагшадай ажаүйлэдбэриин бригадануудай республикын 5-дахи слёдто хабаадагша — Ториин дунда һургуулиин 8-дахи классай һурагша Антонова Люба.

П. ГОМБОЖАПОВАЙ фото.

Эрхые һурганхаар, бэрхые һурга

...е номдоо муугаар һу...сэгшэ һэн. Нэгэтэ хүр... ошоод һуутарни, ар... Толя хүбүүниинь һур...а ерэһэн хэбэртэй, үүдэ ...роо:

...ы-аа, эдихэ юумэ асал ...эд арадаа үргэлөөтэй ... сүүмхынгээ татабшые ... һуга татан гаргаад, ...ханадахи диван дээрэ ...хибэ. Эхынгээ үгые ...гүй янзатай, һургуули...эдэм эдихэ юумэ бэлэн ...гүйш гээд эхээ зэ...аш. Тиихэдэнь ядаад: ...эй байхада иигэжэ ...таһардаг юм гү,—гээд ...ндаран татаба. Толя ...гөө булангаар нам ...лагад гэжэ хараад, га... гарашоо. Хойноһоонь ...ангаар «нярд» гэшэбэ. ...н ябаһан хойно эхэнь: ... хүбүүмнай хүнэй үгэ ...а болёо. Номоошье ... һургуулиһаа ерэһээр ...а эдеэлээд, гарадаг ...ээд һүни орой болотор ...—гэбэ. Арбаадтайхан ...мүнөөнһөө иигэжэ ду...шоо һаа, саашадаа ...шэб? Түрэлхидөө тоо...нэй мэдэлдэ байха ...жо юм гэжэ бодоһоч...й байжа шадабагүйб. ...үүнэйнгээ һургууль...сээр номыень үзүүл...ахатнай яанаб,—гэхэ...

...нии үгэ дуулахаһаа ...эсэгынгээ үгэдэ оро...умэл,—гээд эхэнь ха...бэлэй.

...ерээд хүршынгөө хү...ай хөөрэхэдэмни: тэ...ихэдээ эрхые һураһан ...ээшэ. «Эрхые һурган...хые һурга» гэһэн ур...эн үгэ бии юм. Хэр...е анханһаа зүбөөр ...улһэн, али юумэндэ ... заажа байһан һаань, ...лахан хүбүүн байха...эжэ хүнүүд хэлсээ...

... саашадаа юун бо...ээ, Толя хүбүүн байн...оо бүри муугаар һу...сод һургуулияа хая...хэдээ гэртээшье оро...ҺОН юм. Улаан-Үдын ...агонно заводой үни...шан Петр Михайло...ов ядахадаал, үхи...мүүжүүлхэ колонидо ... эльгээһэн байгаа...

...дые хүмүүжүүлгэдэ ...эхитэйгээр хабаа...н Улаан-Үдын ПВЗ-...эрищэн, СССР-эй ... Соведэй депутат нү...пов, Оронгын дунда ... багша нүхэр ...апова- Линховоина, ... городой Советскэ ...лициин отделениин ...үхибүүдэй таһалгын ... нүхэр А. Миронова гэгшэдэй статьяе уншажа байхада, гансашье энэ бэшэ, үшөө олон ушар һанаанда ороно. Тусхайлан хэлэбэл, ПВЗ-гэй ажалшан Корней Овчинниковай (Пестелиин үйлсэдэ) Михаил хүбүүниинь һургуулида ябажа байтараа һурахаяа болиһон, гэрһээ зугададаг, хулгай хэдэг болоһон байгаа. Эдэ юу гэршэлнэб гэхэдэ, багашуулые зүбөөр хүмүүжүүлхэ тушаа нэн түрүүн түрэлхидэй, мүн һургуулинуудай зүгһөө анхарал багаар табигдана гэлтэй.

Багашуулай хэмһээ хэтэрдэг, элдэб ааша гаргадаг ябадалые миил нюдөөрөө хараад. «түрэлхидэйнь лэ хэрэг» гээд ябаха ёһогүйбди. Тиимэ ушарай үзэгдөө һаа, аха хүнүүд хорижо болюулха ёһотой. Тиигэбэшье үгэ дуулахагүй, урдаһаашни муухай зан гаргадаг гэхэ гү, али элдэбээр хараажархидаг үхибүүд дайралдадаг. Үхибүүгээ хорижо болюулхын орондо аргадаха, «ай, хөөрхэймни» гэжэ байжа эрхээр һургаха гээшэ хойшодоо муу байха ха юм. Тиимээр лэ һургагдаһан үхибүүдэй түрэлхид юумэнэй болоходо, үхибүүдымнай һургуули иигэжэ хүмүүжүүлдэг юм гээд, хамаг харюусалгаяа бэеһээ зайсуулдаг заншалтай. Энэнь тон буруу.

Үхибүүдые зүбөөр хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ олониитые хабаадуулха гэдэг зүб. Тиихэдээ ойрын жэлнүүдтэ һургуулинууд. үхибүүдэй саад, яслинууд олошоруулагдаха ёһотой гэжэ һанагдана. СССР-эй Верховно Соведэй һаяын сесси дээрэ энэ асуудалаар депутадууд һанамжаяа оруулһан байна.

Т. Гармаев.

Улаан-Үдэ шадарай Сосново тосхон.

ЛИНГВИСТЫН ТЭМДЭГЛЭЛҺЭЭ

Буряад хэлэн тухай хэдэн үгэ

Коммунизм байгуулгын үедэ СССР-эй арадуудай хэлэнэй саашадаа ямараар хүгжэхэ тухай манай партиин шэнэ Программа иигэжэ онсолон тэмдэглэнхэй: «Үндэһэ яһанай, илангаяа хэлэнэй илгаанууд, ангиин илгаануудай үгы болоһон хойношье үни удаан саг соо үргэлжэлхэ юм».

Олон янзын диалекттэй буряад хэлэмнай сохом литературна болонхой. Минии һанахада, буряад хэлэн бүхы дэлхэй дээрэхи баян хэлэнүүдһээ ямаршье дутуугүй.

Теэд түрэлхи буряад хэлэеэ хүсэд үзэжэ ойлгодоггүй, буряад хэлэн дээрэ гараһан газетэ, журнал болон номуудые уншахаа оролдодоггүй заримашуул «буряад хэлэн үгытэй, гээгдэнги», «ойлгогдосогүй» гэхэ мэтын үгэ тараадаг, бүдүүлиг ааша гаргадаг. Энэниие хооһон тэнэг шашалдаан гэжэ тоолоо һаа, алдуу болохогүй.

Хэлэнэй баялигые нэн түрүүн словарна бүридэл дээрэһээнь сэгнэжэ үзэдэг гээшэ. Баян гэгдэдэг (ород, англи, хитад) хэлэнүүдэй томо томо словарьнуудые ганса нэгэн хүн хэдэхэн жэл соо хэжэрхёо бэшэ, харин бүхэли эмхинүүд, академинүүд, институдууд тэдэ словарьнуудые хүнэй хэдэн үе наһан соо зохёоһон, бүридхэһэн байдаг.

Теэд буряад хэлэнэй баялигые элирүүлхэ словарна ажал имагтал советскэ үедэ эхилээшье һаа, мүн лэ **нэрэтэй түрэтэй бага бэшэ амжалтанууд туйлагдаһан байна.**

1951 ондо буряад-монгол-ород хэлэнэй словарь толилогдон гараа һэн. Монгол угсаата хэлэнүүдэй словарьнууд сооһоо энэ бол эгээл һайн, эгээл дүүрэн, эгээл бүрин түгэсөөр хэгдэнхэй эшэ үндэһэтэй словарь мүн» гэжэ Америкын нэгэ журнал бэшээ һэн. Теэд тус словарь соо оройдоол 25 мянган үгэ оронхой ха юм, тиимэһээ энэ үндэр сэгнэлтэнь хэды һайшаалтай байбашье, буряад мэтэ бага яһатанда эды шэнээнһээ дээшэ юун олон баян үгэ байхань һэм даа гэһэн һүүдэртэй талатай сэгнэлтэ юм. Урданьшье, хаанта засагай үедэ, яхад, монгол хэлэнүүдэй 12,5—13 мянган үгын багтан ороһон Пекарскиин, О. Ковалевскиин словарьнуудай гарахада элдэб һайшаал шагнал үгэжэ ябажа гүйлдэдэг һэн.

Мүнөө болоходо 25000 үгэтэй буряад-ород словариие 70 000 үгэтэй англи-ород мэтын томо словарьнуудтай жэшэхэдэ юрын хүн тарбаган (лиллипут) хүн хоёрые жэшэһэн мэтэ болоно.

Монгол угсаата буряад арад хадаа хойшоо—ехэ түүхэтэй, урагшаа—һаруул һайхан коммунизмда шэглэһэн замтай. эхынгээ шарахан ураг дээрэ тэнжэһэн үхибүүн мэтэ, дүүрэн хүсэ шадалтай залуу социалис наца мүн.

Би өөрыгөө ёһото эрдэмтэб, партийнабэшэ большевигби гэжэ тоолонхойб. Тиимэһээ оройдоол 25 мянган үгэтэй бурят-монгол-ород словарь гаргаад, һанаа амаршанхай, гараа хабсараад һуунагүйб. Залуу социалис буряад арадай үгын баялигые харуулһан словарь дан ташарайгүй тажаа буруун мэтэ үсөөхэн үгэ багтааһан бүрсэгэрхэн байха ёһогүй.

Би мүнөө өөрынгөө словариие лаб хоёр дахин ехэ болгоһон буряад-ород словарь хэжэ, хэблэлдэ үгөө һаа гэжэ зэһэжэ байнаб. Энээндэм «Буряад үнэнэй» уншагшад, олониитын эмхи зургаанууд туһалха гэжэ найданаб.

Гэбэшье 50 000 үгэтэй буряад-ород словарь гаргаад байхадаа, би буряад үгын баялиг дууһаа гэжэ һанахагүйб. Хэрбээ би энээнһээ хойшо үшөө гушан жэл соо мэндэ байгаа һаа, зуугаад мянган үгэтэй буряад-ород словарь хэхэб гэжэ найданхайб. Теэд буряад хэлэнэй словариие 50000 үгэтэй болгоод гаргахамни намдаа ехэ байха. Юуб гэхэдэ, буряад, ород словариие гансахан лэ хүн зохёоно ха юм даа. Зүгөөр тэрэндэ олохон нүхэдынь, тэдэнэй тоодо илангаяа Г. Ц. Бельгаев ехэ туһаламжа үзүүлдэг юм.

Хэрбээ ород хэлэнэй орфографическа словарь соо 110 000 үгэ болон үгын үгэшэжэ байһан морфологическа түхэлнүүд оруулагдаһан һаа, «Буряад хэлэнэй орфографическа словарь» соо тиимэ юумэн оруулагдаагүй.

Энэ хадаа түрэлхи хэлэеэ зорюута үгырүүлхые һэдэһэнтэй адлирхуу. «Арадай словарь гээшэ арадай оюун бодол, тэрээнэй түүхэнь, бүтээһэн ажалынь мүн. Оюун бодол хадаа үгэ хэлэнтэй таһаршагүй холбоотой юм...»—гэжэ хэлэгдэһэн байдаг.

Тиимэһээ жэшээнь «тогод, тугадшье» гэжэ үгэнүүдые 1962 ондо толилогдоһон буряад хэлэнэй орфографическа слевариин редколлегиинхид ном сооһоо гаргажа хаяхадаа, буряад арадай худалдаа наймаанай, баруун зүгэй аман зохёолтой болон литературатай холбоотой байһан тухай түүхын хуудаһануудые гаргажа хаяһан болоно бшуу. Гадна «акваланг. аквалангист, суперракетэ» болон бусад үгэнүүдыешье оруулаагүй байхадаа **(эдэ ород хэлэнэй словарь соо үшөө ороодүй)**, мүнөөнэй **үе сагтай буряад арадай** нягта **холбоотой байһаниие балартуулһан ябадал** болоно **бшуу. Мүн** «далдаар, дүнгөөр, нюсэгөөр, тэнсэлгээр, **һүүлээр, хажуугаар,** ябагаар, ябагаханаар» гэхэ **мэтын** үгэнүүдые **гаргажа хаяхадаа, редкол**леги юу **бодоо** гээшэб. **Наречинүү**дые юундэ **оруулнагүйб.** «Наречи гээшэ **арадай хэлэнэй нюур** шарайнь» гэжэ **В. Г. Белинский** хэлээ һэмнай. **Теэд «тайком, оптом, вничью, нагишом, после, наряду, пешком»** гү, али «днем, ночью, летом, зимою, наудачу, рядом, рядышком» гэхэ **мэтын үгэнүүдые** оруулаагүй һаа, **ород** словарь **ямар** үгытэй байха һэн бэ. Гадна «нюрганда. шарайда, дашарамда, урманда, хүндэдэ» гэхэ мэтын үгэнүүдые редколлегиинхидэй орхиһониинь гайхалтай.

Сэхыень хэлэхэдэ, буряад хэлэнэй баялиг үшөөл гүйсэд суглуулагдаагүй байһаар. Мүнөө словарьта оруулагдаһан үгэнүүд — хахад хубинь. Тэрэшэлэн грамматиканууд ехэ дутагдалнуудтай, олохон юумэнүүдые обёороогүй гарашанхай.

Энэ статья бэшэгшэ гуша гаран жэл соо буряад хэлэнэй баялиг суглуулхын хойноһоо оролдожо ябахадаа, дурсагдаһан хэлэнэй үгын баялигые, грамматикын болон синтаксисэй айхабтар олон янзые сэдьхэлээ ехэл ханангяар, баясан гайхан харадаг байһан юм. Али нэгэн шэнэ үзэгдэл гү, али шэнэ юумые нэрлэхэ гээшье һаа, таарамжатай зохид үгэ олдоһон лэ байдаг. Жэшээнь, хүдөө ажахыда «полубашня» гэжэ шэнэ үгэ бии болоо һааб даа. Иимэ үгэ ород хэлэнэй словарьташье үгы һэн. Тэрэниие «хахад башни» гээд түрүүшээр оршууһан аад, эсэсэй эсэстэ «набтар башни» гээд тон зүбөөр бэшэдэг болоо һэн. Мүнөө бойжон тогтониһон набтар башни—набтархан, шахагархан г. м. башня гадэгнай ородой «полубашня» гэдэг үгые тон зүбөөр оршуулна. Юуб гэхэдэ «полубашня» гэдэгнай «башня» гэдэгтээ орходоо нээрээшье набтар юм. Тиигээдшье ородоймнай «полу» гээшэнь юун гэһэн бэ? Тэн хахадынь гү? Хай, бэшэл ха... Тиигээдшье «полу»—гэдэгтэй «полутонкорунный» (нарибтар нооһотой), «полусонный» (унтан татаһан, унтан алдаһан, унтад гэһэн) г. м. үгэнүүдые хэн хахашынь гү, али $^{8}/_{5}$, $^{4}/_{3}$ хуби гү гэжэ хэмжээ. шалгаа юм?

Юуб гэхэдэ, буряадай «хахад» гэһэн, мүн ородой «полу»—гэһэн хоёрнууд «хахад башни», «полубашня» гэжэ үгэнүүдтэ адли удха оруулнагүй. Ушарынь ородой «полубашня», «полупьяный» (һогтуубар), «полушелковый» (торгобтор) г. м. үгэнүүдтэ башниин хахад, һогтуугай хахад, торгоной хахад бэшэ ба тэрэнэй хахад хүсые хэншье хэмжэжэ үзөө бэшэ, тиимэһээ үгэ соо тэмдэглэһэн дүүрэн шанарай дутуунь харуулан зааһан ородой «полу»—гэһэн приставка болоно. Иигэжэ үгэ доторой национальна шанар шэнжэ айхабтар зүбөөр тодорхойлогдоо һэн. Гэбэшье 1962 ондо гараһан «Хуряангы ород-буряад словарь» соо тус үгэ огто оруулагдаагүй. Мүн «подвесная дорога» гэжэ үгэ «дүүжэн харгы» гээд тон таарyу зохидоор оршуулагдаашье һаа. дурсагдаһан словарь соо «подвесной харгы» гээд бэшэгдэшоо. Халагнишье халаг даа, моримнишье алаг даа!

Минии һанахада, саашадаа буряадаараа бэшэхэдээ, модохир, удха муутай үгэнүүдые али болохоор үсөөрүүлхэ, ганса нэгэн лэ үгэнүүдые ходо дабтажа байхаяа болихо ёһотойбди. Жэшээнь, «эгээл, эгээ, эгээн» гэжэ үгэнүүд хаа-хаанагүй оло дахин бэшэгдэнэ! («эгээл тэрэ үүдэнэй хажууда», «эгээл бага» гэхэ мэтэ). Баһа нэгэ янзаар мэдүүлэл зохёохо баримтанууд үзэгдэнэ. Жэшээнь: 1) «богонихон болзор соо», «иимэхэн, энээхэн үедэ, ойн захадахана баригдаһан», «посхоодой наанахана, сонхо дорохоно» —эндэ гансал — хан (а) гэжэ багадхаһан удхатай суффикс нэмэгдэнэ; 2) «унта-унтатараа хөөрэлдэжэ хэбтэбэ»; «үнеэ тугалла тугалтарынь һаахада муу», «эндэ ерэерэтэрнь тэрээнтэй уулзаагүйб»—эндэ гансал глаголой һуури дабтагдана; 3) «адагай адаг», «шухалын шухала» гэхэ мэтэ—эндэ тус үгэ гансал хамаанай падеждэ хубилан оронхой; 4) «бугын таргые алажа, булганай харые һүйбэдэжэ ябадаг һэн»—эндэ юумэнэй нэрэ гансал хамаанай падеждэ байна; 5) «бүри бишыхан», «бүри һүүлэй үедэ», «бүри эртын тарилга»—эндэ «бүри» гэжэ үгэ—гол шэмэгынь; 6) «хамагай» (ехэ, һайн гэхэ мэтэ); 7) «аһан» (ехэ бага, томо гэхэ мэтэ)... Тоолохо болоо һаа, иигээд лэ дүүрэшөө бэшэ.

Саашадаа грамматикын болон синтаксисэй онол аргануудые улам үргэнөөр хэрэглэхэ ёһотойбди. Тиигэбэл, түрэлхи хэлэнэйнгээ баян һайханиие хэрэглэжэ шадахабди.

Тэрэшэлэн хори буряадай хэлэндэ хабаагүй үгэнүүдые, диалектизмуудые тоохогүй ябадал гарана. Энэ хадаа буряад литературна хэлэнэй шанар шэнжые балартуулха гэһэн һэдэлгэ мүн. Үнэхөөрөөшье гушаад жэлэй саада тээ буряад литературна хэлэн гол түлэб хориин диалект дээрэ үндэһэлдэг байгаа һаа, мүнөө жэшээгүй ондоо болонхой. Буряад хэлэнэй орфографическа словариин редколлегиинхид энээниие хараадаа абалсахаяа яагааб? Бусад диалектнүүдһээ литературна хэлэндэ шэлжэн ороһон үгэнүүдые «хорихо» һэдэлгэ гаргаһаниинь тон буруу. «Буряад бэшэгэй дүрим ба словарь» дотор баһа тон таарамжагүй, эли тодо бэшэ заабаринууд үгтэнхэй. Жэшээнь, бүхы монгол угсаатанай хэрэглэдэг «хура» гэжэ үгые яагаад хаяжа болохоб! Тэрэниие «бөөроо хура» гээд хошоо үгэ болгоод оруулаашье һаа, өөрэгүй байгаа.

Тэрэшэлэн этимологическа словарь, грамматика зохёоходо, мүн бусадшье ушарта туһатай байхын тула буряад хэлэн дээрэ гарадаг газетэнүүдтэ **«үгын баянай булан»** бии болгоо һаа, таарамжатай гэжэ һананаб.

Иигэжэ бултаараа буряад хэлэеэ аһан ехэ арга соонь ашаа туһа ехэтэйгээр хэрэглэхын хойноһоо оролдоё!

К. ЧЕРЕМИСОВ.

Москва.

ҮДЭШЫН ҺУРГУУЛИДА

Улаан-Үдын хүдэлмэришэн-залуушуулай 6-дахи һургуулида городоймнай үйлэдбэриин 600 гаран хүнүүд һурадаг.

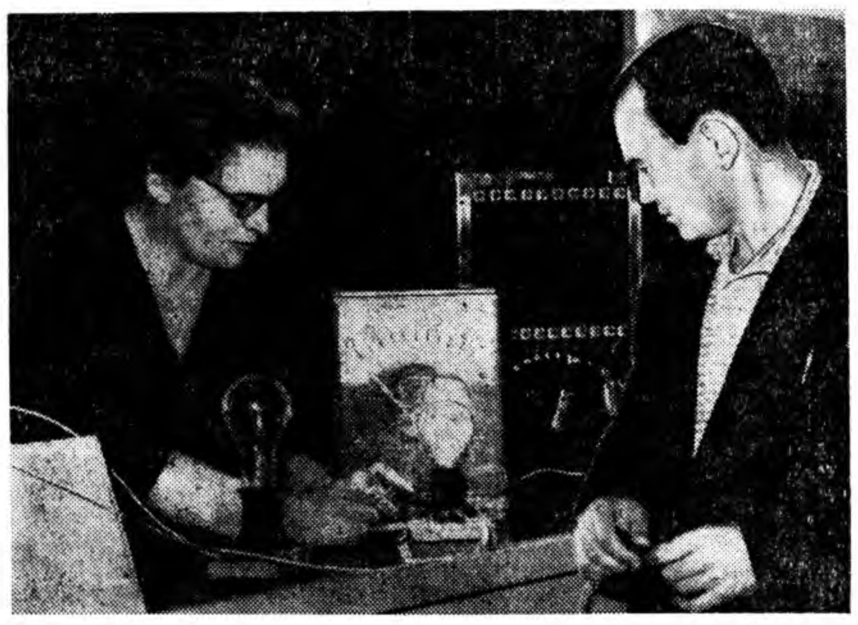
Тус һургуули һуралсалай хэрэгсэлнүүдээр илангаяа һайнаар хангагданхай. Элдэб янзын тусхайта таблицанууд, 100 квадратна метр талмайтай теплицэ болон гараж һурагшадай хүсөөр бэлдэгдэнхэй юм.

Хүдэлмэришэн - залуушуулай һургуулиин 600 һурагшадһаа 450-ниинь гансал Ленинэй орденто Улаан-Үдын паровозо-вагонно заводто хүдэлмэрилдэг юм.

ПВЗ-гэй булад, шэрэм болон зэд шудхагшад, модошо, түмэршэ дархашуул үдэрынь станогой дэргэдэ хүдэлөөд, үдэшэниинь һурана ха юм. Иигэжэ манай республикын гигантынхид ажаллахынгаа хажуугаар һуралсана, эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлнэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: 6-дахи һургуулиин багшанар. Зүүн гарһаа һургуулиин директор М. Н. Ростовцев, завуч Т. А. Халматов, багшанар О. О. Константинова, В. А. Беляева болон Т. С. Подкорытова гэгшэд удаадахи хэшээлэйнгээ түсэбые зүбшэн хэлсэжэ байнад. (1-дэхи зураг). Физикэ заадаг багша М. И. Пальчиков 8-дахи классай һурагша К. Митронкинада электротехникээр туһаламжа үзүүлжэ байна. (2-дохи зураг).

А. Куртигай фото.

ХИЛЫН СААНАҺАА

Эб найрамдалай хэрэгтэ тон ехэ туһа нэмэри

БЕЛГРАД, декабриин 18. (ТАСС). Н. С. Хрущев, Советскэ Союзда амаржа байһан Югославиин президент Иосип Броз Тито хоёрой хэһэн хөөрэлдөөнүүд эб найрамдалай болон социализмын хэрэгтэ тон ехэ туһа нэмэри болоно гэжэ Белградай «Международна политика» журнал тэмдэглэнэ. Югославиин президентын хани орондоо айлшалжа ошоһон ябадал хадаа, амгалан ёһоор зэргэ оршон ажаһуулгын, ондо ондоо байгуулгатай гүрэнүүдэй адли эрхын үндэһөөр хани харилсаатай байха үзэлэй тон зүб байһые баһа дахин гэршэлнэ.

КОЛОНИАЛЬНА ОРОНУУДТА БЭЕЭ ДААНГИ БАЙДАЛ ДАРЫ ОЛГОХО

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 18. (ТАСС) Колониальна оронуудта болон арадуудта бэеэ даанги байдал олгохо тухай Декларациин ямараар бэелүүлэгдэжэ байһан тухай 17 гүрэнүүдэй түлөөлэгшэдһөө бүридэһэн тусхай комитедэй элидхэлээр Генеральна Ассамблей үсэгэлдэр резолюци гаргаба. Афро-азиатска 34 гүрэнүүдэй дурадхаһан резолюциин проектын түлөө 101 делегаци дуугаа үгэбэ. Дүрбэн делегаци — Франци, ЮАР, Испани ба Англи дуугаа үгэбэгүй. Португали дуугаа үгэлгэндэ хабаадалсаагүй, 4 делегаци эндэ байгаагүй.

Декларациин эрилтэнүүдые колониальна гүрэнүүдэй дүүргэдэггүй байһандань Ассамблей гүнзэгы шаналалаа мэдүүлбэ. Тус резолюци хадаа бэеэ даанги байдалтай болоодүй арадуудта эсэргүүгээр колониальна засагаархид[…] байһан дайнай ябуулга[…] тэдэниие хэһээхэ хэм[…]дые, тэдэ арадуудай […] хүтэлбэрилэгшэдэй по[…]скэ ябуулгада харша хэ[…]нүүдые хэдэгынь эрид […]шаана. Колониальна ор[…]та болон арадуудта бэеэ […] байдал олгохо талаар […]рүүшын алхамуудые хэ[…]той гэһэн эрид шууд[…] Генеральна Ассамблей […]

Сенегалда болоһон арсалдаан

ПАРИЖ, декабриин 18. (ТАСС). Сенегалай радиогой мэдээсэлые баримта болгон, Франс Пресс агентствын корреспондент иигэжэ мэдээсэнэ: Сенегалай жандармери болон полици президент Сенгорой талада оробо. Жандармери болон полици Министрнүүдэй Соведэй түрүүлэгшэ Мамаду Диа гэгшын тала барина гэжэ үсэгэлдэр үдэшэ болотор тоологдодог байба.

Президент Сенгор Сенегалай правительствые толгойлогшо Мамаду Диа хоёрой хоорондо экономическа политикын асуудалнуудай талаар арсалдаан гараа юм гэжэ энээнһээ урда тээ мэдээсэл ерээ һэн. Сенгорой тала баригшад үсэгэлдэр национальна суглаан дээрээ Диада этигэнэгүйбди гэжэ мэдүүлээ.

ЛОНДОН, декабриин 18. (ТАСС). Рейтер агентствын корреспондентын мэдээсэһэнэй ёһоор, мүнөөдэр Дакарта байдалынь гуримдаа орожо байна. Бүхы засагаа гартаа абааб гэжэ Сенгор соносхобо. Бүхы зэбсэгтэ хүсэниинь президентынгээ тала баринхай, Сенгор толгойлогшотой президентын кабинет байгуулха тушаа дэмжэһэн үгэ хэлэхэеэ национальна суглааниинь мүнөөдэр болохо юм.

Правительствын эмхи зургаануудай байдаг захиргаануудай гэрнүүдые газаа тээһээнь тойроһон бүһэлэлгые болюулаашье һаа, тэрэ[…] соонь сэрэгүүдшье, пол[…] байһан зандаа. Мама[…] гэгшын тала баригша[…] дабхартань баррикады[…] һууна. Тэрэ гэрэй бэшэ[…]ень президентдэ үнэн[…]гүүд эзэлжэ байна. М[…] лотор буудалдаан бо[…] байһаар. Диа хаана […] гэжэ мүнөө хүрэтэр мэд[…]гүй.

Шухала үгэ

ПАРИЖ, декабриин 18. ТАСС-эй корреспондент Г. Драгунов иигэжэ мэдээсэнэ: «СССР-эй Верховно Соведэй сесси дээрэ Н. С. Хрущевой хэлэһэн шухала үгэ хадаа, мүнөөнэй уласхоорондын оршон байдалда ээрхэг түримхэй хүсэнүүдэй хорото һэдэлгые болюулжа болохо, амгалан ёһоор зэргэ оршон ажаһууха политикые ябуулжа болохо гэжэ харуулаа»,—гээд Сенэ департаментын ВКТ-гэй профсоюзуудай нэгэдэлэй бюрогой гэшүүн Люсьен Монжови ТАСС-ай корреспонденттэй хөөрэлдэхэдөө мэдүүлһэн байна.

Адула Чомбее дахин аргадан[…] гэээшэ гү?

ЛЕОПОЛЬДВИЛЬ, декабриин 18. (ТАСС). Конго Республикын премьер-министр Сирил Адула Катанга тухай асуудалаар пресс-конференци дээрэ мүнөөдэр мэдүүлгэ хэбэ.

Аяар үнгэрэгшэ жэлэй декабрь соо Китондо хэлсээнэй боложо байха үедэ һалан алдажа байһан Чомбе өөрынгөө хүсэнүүдые һэргээхын, тэдэнэйнгээ эмхи һайжаруулхын тулада нэгэ бага ами абаха саг олохые оролдоно гэжэ Адула хэлэһэн байгаа юм. Тэрээнһээ хойшо жэл үнгэрһэн хойно, Чомбе хадаа Катангын асуудалые шиидхэлгые хойшо татажа, Катангые Конгын бэшэ хубинуудһаа таһаранги зандань байлгахын түлөө бүхы оролдолгоёо гаргаһаар.

Катангын асуудалай талаар түбэй правительство «У Танай түсэбэй» ёһоор ябуулга хэнэ гэжэ Адула тэмдэглээд, «Катанга тушаа арсалдаата асуудалые үнэхөөр шиидхэхын тулада Элизабетвилиин хүтэлбэрилэгшэдэй али бүхы оролдолгые правительство баяртайгаар угтаха» гэжэ мэдүүлбэ.

Адулын иигэжэ хэлэхэдэнь, олонхид этигэжэ ядаба, юундэб гэхэдэ, олон һарын туршада тэдэнтэй хэгдэжэ байһан хэлсээн хадаа гансал Чомбедэ, тэрэнэй арада байһан […]дын монополинуудай а[…] һада баринишатай байн[…] эли болонхой ха юм. […]листнуудай асуудалда […] эли тодо харюунуудые […]гүй, тиимэһээ Катангы[…] далые шиидхэхын тула[…]гын правительствын я[…]рилготой байһаниинь […] мэдэгдэнэгүй.

Конгодохи ООН-ой […] хүтэлбэрилэгшэд ямар […]га хэхэ эли тодо түсэ[…] гүй байһан зандаа гээ[…] Конгодо ООН-ой сэр[…] ябуулгые хүтэлбэрилхэ[…] бигдаһан Гардинер гэг[…]нөө углөөгүүр яарал[…] Нью-Йорк ниидэжэ […] Һүүлшын хоёр долоон […] соо Гардинер хоёрдохё[…]най саана ниидэжэ ошо[…]нэ даабари абахаяа […] ошоо гэжэ эндэ тухайл[…]

Мүнөө дээрээ... Чом[…]то Катангын амгалан х[…]до зэрлиг муухайгаар […] добтолгонуудые хэжэ, […] национальна армиин со[…]дые буудажа байһаар. Катангада байһан Кон[…]рэгүүдтэ Чомбейн сам[…]дай хэһэн добтолгын үе[…]дэн хүн алуулһан, шар[…] байна гэжэ Конгодохи […] миссиин түлөөлэгшэ […] үсэгэлдэр мэдээсэһэн […]

Дэлхэй дээрэ ямар амитад үдэдэг, хэды наһа хүрэдэг бэ?

Бүри эртэ урда Грециин Аристотель гэгшэ Эгейн далайн, мүн тэрэ тойроной амитадай тоо абаһан байгаа. Далайн тамаралгын хүгжөөгдэхэтэй хамта натуралистнар өөһэдынгөө блокнодуудта элдэб амитадые бэшэжэ абадаг болоо. Гэбэшье, «дансада оруулагдаагүй» амитад үшөөл олон гээшэ.

Зарим амитадые гараар тэжээжэ, тэдэнэй хэды наһа хүрэдэг тухайнь ном дэбтэр дээгүүр бэшэгдэһэн байдаг. Теэд элдэб амитад хэдэн мянга, миллионоор тоологдоно. Жэшээнь, 12 мянга гаран түрэлэй загаһан бии. Гансахан манай Буряад республикын уһа голнуудта аяар 40 шахуу янзын загаһад амидардаг байха юм. Газар дээгүүр, уһан соогуур ябадаг амитад (баха болон бусад) 200 шахуу. Манай эндэ 5 түрэлэй тиимэ амитад бии. Гадна мэлхэй, крокодил, гүрбэл, могой, хамелеон гэхэ мэтын амитад 4000 гаран янзын байдаг. Эдэнэй 5 түрэлэйнь амитад манай эндэ бии. 10000 түрэлэй элдэб шубууд бии юм. Тэдэнэй 300 шахуунь Буряад республикымнай газар дайда дээрэ байрладаг. Дэлхэй дээрэ һүн тэжээлтэ ан 6000 гаран түрэлэй бии. Тэдэнэйнь 60 шахуу түрэлэйнь амитад эндэмнай оршодог.

Загаһан ута наһа наһалдаг амитад. Нэгэтэ Байгалай загаһашад Чивыркуйска тохой соохоо 5 килограмм шэгнүүртэй омоли бариһан байгаа. Тэрэ загаһан 17 жэл соо амидарһан байба. Зоологиин учебник дотор сурхай загаһан 262 хүрэдэг гэжэ бэшэгдэһэн байна. Тэрэнэй араг яһан Германиин нэгэ музейдэ хадагалагдажа байдаг юм.

Тэмээн шубуун (страус) эгээн томо шубуудай нэгэн. Африканска страус 50 гаран килограмм шэгнүүртэй. Энэ шубуун 40 наһа хүрэдэг. Тэжээмэл галуун—33, нугаһан—16, гулабхаа—35, тахяа—30, шара шубуун—68, шаазгай—21, хирээ—11, хараасгай—9 наһа хүрэдэг байна.

Һүн тэжээлтэ амитад гэхэдэ: заан—70, морин—30, үхэр—25, гахай—19, хонин—15, ямаан—27 наһа хүрэнэ.

М. Бакутин,
биологическа эрдэмэй кандидат.

УЛААН-ҮДЭ—ШЭТЭ

Улаан-Үдэ хотын революциин талмай дээрэһээ санаар Улаан-Үдэһөө Шэтэ хүрэтэр ябагшадые Буряадай АССР-эй спортивна бүлгэмүүдэй болон организациин соведэй түрүүлэгшэ М. Г. Калаганский мордохуулжа, тэдэнэртэ старт үгэбэ. Санаашадай аяншалга республикымнай 40 жэлэй ойдо зорюулагдан эмхидхэгдэнхэй.

Командые трампаркын түмэршэ дархан, коммунис ажалай бригадын гэшүүн, комсомол Геннадий Кляин толгойлно. Санаашадай энэ команда Улаан-Үдэ—Хори — Сосново-Озерск—Шэтэ гэһэн харгыгаар 580 километрэй зайе гаталха юм. Эдэ аяншад Хори, Яруна хүрөөд, саашанхи замаа үргэлжэлүүлбэ. Тэдэнэр замдаа физкультура, спорт хүгжөөлгэ тухай болон бусад асуудалнуудаар хөөрэлдөө хэхэ юм.

И. Альцман.

Барюулыт, хожом болоогүйдэ!

«...Бюрократ хойрогууд хадаа тон шухала газарташье клубуудые, культурна ажаһуудалай барилгануудые барихаяа болишоо... Теэд тингэжэ болохо аал? Тиимэ юумэ хэхэ гээшэ дан тэнэг ябадал болоно!

Байрын гэрнүүдэй, культурна ажаһуудалай эмхи зургаануудай барилга түсэбэй ёһоор уридшалан хараалагдажа, шэнэ предприятинуудай барилгын шухала хубинь боложо орохо зэргэтэй». (1962 оной ноябриин 19-дэ КПСС-эй ЦК-гай Пленум дээрэ нүхэр Н. С. Хрущевой хэһэн элидхэлһээ).

Закаменск хадаа холошье гэхэдэ холо, томожоошье гэхэдэ томожожо байһан залуу город: бүхы Сибирь, Дурна зүгтэ суурхаһан мантан ехэ комбинадтай, олон мянган ажаһуугшадтай. Энэнь лэ хараада абтажа, городой түб дунда 1957 оной август һараһаа эхилжэ Соёлой ордон баригдажа захалаа юм... Үүдэн таладаа тулгануудтай, улаан шулуун хирпиисэ байшан гэр үргэн һууритайгаар хабтайса тодхогдожо, хахадтаа хүрэтэр харамаар түргэн бэелэн бодобо. Хүн зоншье хүхюутэйгөөр миһэрэлдэн, байшан гэрэй баригдажа дүүрэхые баяртайгаар хүлеэдэг болобо. Шэнэ мүнгөөр 240 мянган түхэригшье гаргашалагдаха ёһоороо гаргашалагдаба.

Теэд юун гэхэбта? «Зогсоогты барилгаяа, зоос мүнгэн байхагүй»,— иимэ этигэшэгүй эрид удхатай эршэтэй хатуу захиралта Улаан-Үдын совнархозһоо утаһа дамжан буужа, удаань улаахан ласатай бэшэгээр орожо ерэһэн гэхэ.

Хара буухаар лэ байгаа һэн. Хайшан гэхэб даа теэд. Болюулаа һааб даа тиигээд лэ барилгаяа. Зүгөөр гэнтэ абаһааршье бэшэ: профсоюзай Соёлой байшангайхид, комбинадай барилгашад, дүрбэн зүг, найман хизаар тээшэ дүүрэн тайлбаритай бэшэгүүдые яаралтайгаар эльгээдшье туршаһан байха. Теэд ямаршье үрэ түйлажа шадаагүйл даа. Мүнөө хүрэтэр үнөөхи мухар шулуун гэрынь мухар зандаа һуужал байһаар. Хушалтагүй һэн хойноо, хура бороодо, нара һалхинда хуушарһан түхэлтэй болонхой, модон хубидань мөөгэ һархяаг ургажа эхилэнхэй.

Халагшье даа халаг, хахадтаа хүрэһэн аад лэ нигэшоо. Хахадтань хүргөөд лэ хаяа бшуу даа совнархозойхид.

Абажа үзэгты, мүнөө байһан байшангые. Дүрбэн углуу сабшажа, дүшөөд жэлэй саада тээ баригдаһан аад лэ, зүдэрүү хүйтэн, зүгөөргүй үйтан лэ. Шала ханань үмхирэн муудажа байнхай. Алхалан тэндэ ороходоо, ажал хүдэлмэринчь ахир мууда бэшэ, харин байра гэрэйнь бааза тулюур байһанда һанаа сэдьхэлээ зобожо гарахаш.

Комбинадай ноёдшье өөһэдөө ходо тиишэ ородог, арадайнгаа театрай ээлжээтэ зүжэгые аргагүй һонирхожо харадаг байгаа бээзэ. Теэд юундэшьеб шэнэ ордоной барилга тухай огто үгэлхэеэ болинхой, хабаата зонойшье хандажа хэлэхэдэ, хамаагүй шэнги болонхой. Хуушан байшандаа тиитэрээ дадашоо юм гү, али хубхай хооһон бюрократууд болошоо юм гү.

Яаха ёһотойб?... Үмхирһэн хуушан гэр соошье үни удаан байлтай бэшэ болоо. Шэнэ байрашье гэхэдэ, тэрэл ха юм даа тэбхыжэ мухар зандаа... Зүгөөр, зүгөөр энэ барилгые зүн дагаан болюулһаар болюулаад лэ, гүрэнэй зөөрие гүндүү хойрогоор хиисхүүлжэ, саһа бороогой хэшэг болгохыень хэншье зүбшөөхэгүй байха. Харин эсэсэй эсэстэ зэмэтэ нюурнууд хуулиин урда харюусажашье магадгүй.

Тэсэбэриин һалатар унжагайрууллаашье һаа, хожом болошоогүйдэ совнархозой болон Зэдэ комбинадай ноёд Соёлой ордоной эхилһэн барилгые эсэстэнь хүрэтэр барюулха тушаа эрид хэмжээнүүдые энэ ойрын үдэрнүүдтэ элирхэйлэн абаха бэзэ гэжэ найдагдана.

Р. Халзанов.

Хахадта хүрөөд лэ үлэшөөл даа...

МАНАЙ ЭНДЭ ЯМАР ШУБУУД ҮБЭЛЖЭНЭБ?

(Фенологой тэмдэглэл)

Манай республикын газар дайда дээрэ олохон шубууд үлэжэ үбэлжэдэг. Зунай дулаанда тэдэ шубууд элдэб хорхой шумуул барижа, ургасын хоротониие үгы хэдэг, мүн элдэб ургамалай үрэһэ түүжэ, ургасые бүртаг үбһэнһөө сэбэрлэдэг байха юм.

Үбэл боложо, саһанай орон сасуу гулабхаа, борбилоо хото, хүдөө нютагуудаар бууса шадар байрладаг. Эдэ шубууд дулаан үдэрнүүдтэ саһа багатай газарта ниидэн ошожо, тарянай һуури дээрэһээ тэжээл суглуулдаг байна.

Мүнөө үбэл хүхэ буха бүлэг бүлэгөөрөө ниидэн, модоной гэшүүһэ мүшэр дээгүүр һуун, арюухан дуунай аялга жэмбүүрдүүлнэ.

Город шадараймнай нарһан тужа соогуур тоншуул шубуунай торшогонсо модо тоншохо абяан дуулдана. Энэ шубуун үбэлэй үедэ нарһа модоной үрэһэ, модоной хорхой тоншожо эдидэг. Тиихэдээ модошье гэмтээжэ болодог. Тоншуул заримдаа город соогуурнай ниидэжэ ябадаг.

Мүнөө үбэл алаг шаазгай город соогуурнай элбэг үзэгдэнэ. Энэ шубуун үлир эдижэ үбэлжэдэг гээшэ. Тэрэшэлэн улаан залаата шубуун холо харагдадаг.

Город шадар үбэл болон сасуу турлаг олон болодог. Юуб гэхэдэ, энэ шубуун уларилай хүйтэрхэлээр хойто зүгһөө нүүжэ ерэдэг байна. Заримдаа нашан харсага ниидэжэ, борбилоо болон бусад шубуу агиана, һуурин газар шадар шара шубуун байрладаг. Байрлахадаа хүйтэнһөө бэеэ хамгаална, элдэб эдеэ хоолой үлөөдэһөөр тэжээл хэнэ.

И. Котов.

Йемендэхи байдал

КАИР, декабриин 18. (ТАСС). Үсэгэлдэр Санада зүблөөн боложо, ЙАР-ай президент ас-Саляль, вице-президент Бейдани болон эндэ байлсаһан ОАР-ай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй верховно главнокомандалагшын орлогшо маршал Амер гэгшэд республикын мүнөөнэй байдалые, мүн гэмтэ ябадал хэхэ зорилготойгоор хоорондоо союз байгуулһан Саудовска Аравиин, Иорданиин болон Бейханай […] түримхэй добтолгон[…] болюулхын тула. ОАР-[…] ЙАР-ай абаха ёһотой […]нүүдые зүбшэн хэлсэб[…]

Санаһаа абтаһан мэд[…] ёһоор, ОАР-ай ба ЙАР[…] гэдэмэл сэрэгүүд респу[…] газар дайда руу сүмэр[…] һэдэлгэ хэһэн Саудовс[…]данска солдадуудые гэ[…] намнаба. Энэ байлдаа[…]садай 50 солдат алуул[…]

Индидэ коммунистнуудые туша[…]

ДЕЛИ, декабриин 18. (ТАСС). ПТИ агентствын мэдээсэһэн ёһоор, Хайдарабадта (Андхра штат) Индиин парламентын арадай палатын хоёр коммунистнууд-депутадууд тушаагдаба. Бонгалорто (Майсор штат) хуули гаргадаг суглаанай депутат гу[…] тушаагдаба. Майсор болон Андхра штадуудта хамта дээрээ 56 коммунистнууд тушаагданхай.

Хэблэлэй мэдээсэһэнэй ёһоор, Мадхья Прадеш штадай Индиин коммунис партиин организациин гүйсэдком 14 коммунистнууд болон профсоюзай ажал ябуулагшадай тушаагдаһаниие буруушааһан меморандум тунхаглаад, тэдэниие сүлөөлхэ гэһэн эрилтэ[…] Энэ меморандум тус […] главна министртэ бар[…]ба.

Пенджабай комму[…]дай делегаци Пенджаб[…]на министртэй уулза[…] түрмэдэ һуужа байһан […]мунистнуудые сүл[…] правительствые уряал[…]

ПАРИЖ, декабри[…] (ТАСС). Франс Пресс […]вын Мадрасһаа мэд[…] ёһоор, Индиин комму[…]тиин элитэ ажал яб[…] Рамамурти эндэ туша[…] байна.

Шэнэ сагай эрилтэдэ тааруулха

Һаяхан «Буряад үнэн» газетын ноябриин 4-нэй номерто хуушанай багша-пенсионер Лодон Линховоиной хүдөө тосхон, хүнэй үмдэхэ хубсаһан тухай толилогдоһон һанамжа уншаад байхадаа, мүн бишье нэгэ хэдэн үгэ бэшэхэ гэжэ шиидэбэб.

Минии һанахада, нүхэр Линховоиной һанамжа юрэнхы дээрээ зүб гээшэ ха. Үнэхөөрөөшье зарим нютагуудай үйлсэнүүд дан нариихан, хоёр машинануудай һэлгэсэлдэжэ гарахагүй гэхээр уйтан байдаг юм. Тиимэһээ үйлсэнүүдые үргэнөөр гаргаха хэрэгтэй болоно. Мүн харгынуудай хоёр захаарнь зубшуулан, модо, сэсэрлиг таридаг һаа, ямар һайхан байха һэм. Зүгөөр, хүдөө тосхонуудай үйлсэнүүдые аяар 70—80 метр үргэнөөр гаргаһанай ямар хэрэг бииб? Мүн үйлсэнүүдые, тротуарнуудые асфальталха гү, али даб дээрэ модооршье хушахада һайн ааб даа. Гэбэшье энэмнай бэлэхэн хэрэг бэшэ даа. Бүхы хүдөө тосхонуудай үйлсэнүүдые асфальтаар хушаа һаа, нилээдгүй хүсэн хэрэгтэй. Харин нүхэр Линховоиной хэлээшээр ябан ошон асфальталдаг һаа ехэл һайн байгаа. Малаа һүниндөө хаангүйгөөр орхидог зантай айлнууд манай Алцагташье бии. Энээнһээ боложо, үйлсөөр ябашагүй аргал шабааһан болошодог шуу. Энээн тушаа үнэхөөрөөшье анхаралаа хандуулха хэрэгтэй.

Саашань гэрнүүд болон хашаа хорёонууд тухай зүб бэшэгдээ, Манай эндэшье иимэрхүү юумэнүүд хаа-яа ушардаг. Хашаа хорёонууд буята адли байдаг һаа гоёл байха һэн даа. Линховоиной һанамжаар штакетник хашаа баряа һаа таатай. Гэбэшье хубсаһан тухай бэшэхэдээ, Линховоин тиимэшье зүйтэй юумэ бэшээгүй ха юм. Нариихан түриитэй үмдэтэй хүбүүдые бултыень ажалһаа айдаг, һурдэдэг хүнүүдтэй яажа сасуулжа болохо юм? Иигэжэ хэлэхэдээ, нүхэр Линховоин тон буруу бэшэнэ гээшэ. Гансашье совет ороной хотын бэшэ, харин хүдөөгэйшье залуушуул бултадаа шахуу мүнөө нарин түриитэй үмдэ, богонихон плати үмдэдэг болонхой. Дан хэтэрүүлэнгүйгөөр, үмдэнэйнгөө түрие голёо шолдон болгоогүй ябахада аятай бэшэ гү? Гэхэтэй хамта, залуу эхэнэрнүүдэймнай буряад дэгэлээ үмдөөд ябахадань, яаһан зохидоор харагдадаг гээшэб. Тиимэһээ түрэл арадайнгаа хэр угһаа үмдэжэ ябаһан заншалта хубсаһа хунарые, илангаяа буряад тэрлиг, гутал болон дэгэл гэхэ мэтые бага зэргэ һэльбээд, шэнэ сагай эрилтые ханган моододо оруулаад, үмдэжэ ябахада гэмгүй байгаа.

Б. Жигжитов.

Редакто[…]
Ц. Ц. ЦИБУ[…]

Манай адрес, телефону[…]

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Улан-Удэ, ул. Ленина 26. ФОНЫ РЕДАКЦИИ: редактора — 46-32, зам. редактора—[…] ответ. секретаря — 27-37, отделов: партийной жизни и проп[…] — 24-74, сельского хозяйства и советского строительства—[…] промышленности, транспорта, информации — 35-14, ку[…] литературы и искусства — 34-05, писем и рабселькоров—[…] отдел переводов и корректорская — 35-95, бухгалтерия—[…] Для междугородных переговоров — 16.

Гор. Улан-Удэ, типография Министерства ку[…] Бурятской АССР.

Н00636.

Зак. № […]